Mestna občina Ljubljana
Zoran Janković, *župan*
Mestni trg 1, 1000 Ljubljana
telefon: 01 306 10 10, faks: 01 306 12 14

Številka: 129-5/2016-8
Datum: 31. 8. 2021

Mestna občina Ljubljana
Mestni svet

ZADEVA:	**Predlog za obravnavo na seji Mestnega sveta Mestne občine Ljubljana**
PRIPRAVIL:	**Mestna uprava Mestne občine Ljubljana,** **Oddelek za zdravje in socialno varstvo**
ZUNANJI STROKOVNJAK:	**/**
NASLOV:	**Poročilo o uresničevanju Akcijskega načrta »Starosti prijazna Ljubljana« za obdobje od 2016 do 2020**
POROČEVALKI:	**Tilka Klančar, vodja Oddelka za zdravje in socialno varstvo** **Darija Božnik, višja svetovalka Oddelka za zdravje in socialno varstvo**
PRISTOJNO DELOVNO TELO:	**Odbor za zdravje in socialno varstvo**

PREDLOG SKLEPA:
Mestni svet Mestne občine Ljubljana se seznani s Poročilom o uresničevanju Akcijskega načrta »Starosti prijazna Ljubljana« za obdobje od 2016 do 2020.

Župan
Mestne občine Ljubljana
Zoran Janković

Priloga:
- poročilo z obrazložitvijo

PREDLOG

Na podlagi 27. člena Statuta Mestne občine Ljubljana (Uradni list RS, št. 31/21 – uradno prečiščeno besedilo) je Mestni svet Mestne občine Ljubljana na __ seji dne _____ sprejel naslednji

SKLEP

Mestni svet Mestne občine Ljubljana se seznani s Poročilom o uresničevanju Akcijskega načrta »Starosti prijazna Ljubljana« za obdobje od 2016 do 2020.

Številka:
Ljubljana, dne

Župan
Mestne občine Ljubljana
Zoran Janković

PREDLOG

Poročilo
o uresničevanju Akcijskega načrta »Starosti prijazna Ljubljana« za obdobje od 2016 do 2020

Gradivo zbrala in uredila:
Darija Božnik, višja svetovalka Oddelka za zdravje in socialno varstvo Mestne uprave Mestne občine Ljubljana

Ljubljana, avgust 2021

Kazalo vsebine

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC 4

I. UVOD 5

II. URESNIČEVANJE AKCIJSKEGA NAČRTA V LETIH 2016, 2017, 2018, 2019 IN 2020 ..7

1. Javne površine in stavbe 7

2. Prevoz 9

3. Stanovanjski objekti....12

4. Družabno življenje....15

5. Spoštovanje in vključevanje v družbo 23

6. Družbeno angažiranje in zaposlitev....25

7. Komuniciranje in informiranje 27

8. Skupnostni programi in zdravstvene službe 32

Kazalo slik

Slika 1: Park Tivoli – zelena oaza sredi mesta.... 7
Slika 2: Dostopno javno stranišče na Bregu 8
Slika 3: Otvoritev fitnesa na prostem.... 9
Slika 4: Večgeneracijski park ob Koseškem bajerju z igrali, primernimi tudi za starejše 9
Slika 5: Prikazovalnik prihodov avtobusov LPP 10
Slika 6: Zavihek *Seniorji* na spletni strani LPP 10
Slika 7: Električno vozilo Kavalir.... 11
Slika 8: Tirna vzpenjača na Ljubljanski grad.... 12
Slika 9: Oskrbovana stanovanja JSS MOL v Dravljah 13
Slika 10: DSO Vič–Rudnik, Enota Bokalce 14
Slika 11: Pot spominov in tovarištva 15
Slika 12: Servis MKL Knjiga na dom.... 16
Slika 13: Desno zgoraj gumb z znakom za dostopnost spletnih strani MKL.... 17
Slika 14: Filmska srečanja ob kavi, abonma za poznejša leta – pogovor po ogledu filma 18
Slika 15: Mestni muzej Ljubljana skrbi tudi za dostopnost svojih vsebin 18
Slika 16: Otvoritev novih prostorov Cene Štupar – CILJ 19
Slika 17: Brezplačni računalniški tečaji SLS za starejše prebivalke_ce MOL 20
Slika 18: Publikacije, izdane v okviru sofinanciranega programa 21
Slika 19: Razstava *Ko je drugič udaril v vrata, sem čez luknjo prelepila plakat*, 2018 v galeriji Kresija. 22
Slika 20: Utrinek s predavanja za starejše na temo trajnostnega razvoja.... 23
Slika 21: Lada Zei, predsednica SVSO.... 24
Slika 22: Spletni portal Servis pobude meščanov.... 25
Slika 23: Utrinek iz DCA.... 26
Slika 24: Vozniki LPP kot prostovoljci med epidemijo covid–19.... 27
Slika 25: Zavihek *Starejši* na spletni strani MOL.... 28
Slika 26: Vhod v Info točko 65+ 28

Slika 27: Utrinek z dogodka ob odprtju *demenci prijazne točke* v Info točki 65+ 29
Slika 28: Prejetje priznanja za dolgoletno sodelovanje pri pripravi F3ŽO v letu 2016 30
Slika 29: EUROCITIES kratek film: *Building Cities Accessible to All Ages* 31
Slika 30: Srečanje EUROCITIES delovnih skupin *Urbano staranje* in *Dostopna mesta* v Ljubljani 31
Slika 31: Oskrbovalke ZOD za dostop do uporabnikov_ic uporabljajo tudi okolju prijazna kolesa 33
Slika 32: ZDL ves čas skrbi na dostopnost, tudi z vgradnjo dvigal 35
Slika 33: Strokovna svetovanja na Festivalu zdravja LL 36

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC (po abecednem vrstnem redu)

AED	avtomatski zunanji defibrilator
AN SPL 2016–2020	Akcijski načrt »Starosti prijazna Ljubljana« za obdobje od 2016 do 2020
Cene Štupar – CILJ	Javni zavod Cene Štupar – Center za izobraževanje Ljubljana
ČS MOL	četrtne skupnosti Mestne občine Ljubljana
DCA	dnevni centri aktivnosti za starejše
DSO	domovi za starejše občane
JP MOL	javna podjetja Mestne občine Ljubljana
JSS MOL	Javni stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana
JZ MOL	javni zavodi Mestne občine Ljubljana
KPL	KPL, družba za gradnjo in vzdrževanje cest, zelenih površin ter inženiring, d.o.o.
LL	Javni zavod Lekarna Ljubljana
LPP	Javno podjetje Ljubljanski potniški promet, d.o.o.
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MKL	javni zavod Mestna knjižnica Ljubljana
MOL	Mestna občina Ljubljana
MR	Mestno redarstvo Mestne uprave Mestne občine Ljubljana
MU MOL	Mestna uprava Mestne občine Ljubljana
OGDP	Oddelek za gospodarske dejavnosti in promet Mestne uprave Mestne občine Ljubljana
OŠ	Oddelek za šport Mestne uprave Mestne občine Ljubljana
OZSV	Oddelek za zdravje in socialno varstvo Mestne uprave Mestne občine Ljubljana
PND	socialno varstvena storitev pomoč na domu
SLS	Služba za lokalno samoupravo Mestne uprave Mestne občine Ljubljana
SVSO	Svet za vprašanja starejših občanov v Mestni občini Ljubljana
Voka Snaga	Javno podjetje Vodovod Kanalizacija Snaga d.o.o.
ZDL	javni zavod Zdravstveni dom Ljubljana
ZOD	javni zavod Zavod za oskrbo na domu Ljubljana
ZSV	Zakon o socialnem varstvu

I. UVOD

Na Oddelku za zdravje in socialno varstvo Mestne uprave Mestne občine Ljubljana (v nadaljnjem besedilu: OZSV) smo zbrali podatke in pripravili poročilo o uresničevanju Akcijskega načrta »Starosti prijazna Ljubljana« za obdobje od 2016 do 2020 (v nadaljnjem besedilu: AN SPL 2016–2020) in izvedbi ukrepov, ki jih je Mestna občina Ljubljana (v nadaljnjem besedilu: MOL) za to obdobje predvidela na področju skrbi za starejše, zajete pa so tudi nekatere druge pomembne aktivnosti.

AN SPL 2016–2020 je Mestni svet MOL sprejel 23. maja 2016, poročanje o izvedbi posameznih ukrepov pa je bila naloga nosilcev ukrepov, ki so OZSV poročali o izvedenih nalogah, nekatere informacije pa so zajete tudi iz različnih dokumentov in s spletnih strani MOL, javnih zavodov MOL (v nadaljnjem besedilu: JZ MOL) ter javnih podjetij MOL (v nadaljnjem besedilu: JP MOL). Doslej je Mestni svet MOL poročilo o aktivnostih MOL za starejše obravnaval že štirikrat, in sicer v letu 2006 za obdobje do 2006, v letu 2010 za obdobje 2006–2009, v letu 2013 za obdobje 2010–2012 in v letu 2016 za obdobje 2013–2015 (kot poročilo o izvedbi ukrepov prvega akcijskega načrta MOL na tem področju).

Zdravo in aktivno staranje je osebna izbira in odgovornost, vendar je močno odvisno od okolja, v katerem ljudje živijo, delajo in se družijo. Lokalne skupnosti imajo pri tem lahko pomembno podporno vlogo, če spoštujejo in upoštevajo zaznane potrebe ter se nanje ustrezno odzivajo. Po podatkih Statističnega urada RS je v MOL na dan 1. 1. 2015 živelo 51.345 občank_ov, starejših od 65 let, kar je predstavljalo 17,9% vseh občank_ov MOL, v letu 2020 pa je na dan 1. 1. v MOL živelo 57.952 občank_ov, starejših od 65 let, kar je predstavljalo že 19,6 % vseh občank_ov MOL. Po podatkih Statističnega urada RS je bilo med občani_kami MOL npr. v letu 2019 število najstarejših, tako kot v večini slovenskih občin, večje od števila najmlajših: na 100 oseb, starih 0–14 let, je prebivalo 135 oseb starih 65 let ali več. To razmerje pove, da je bila vrednost indeksa staranja za to občino višja od vrednosti tega indeksa za celotno Slovenijo (ta je bila 133). Pove pa tudi, da se povprečna starost občank_ov MOL dviga v povprečju hitreje kot v celotni Sloveniji.

S tem zavedanjem MOL starejšim posveča posebno skrb in pozornost, kar se odraža v mnogih aktivnostih, ukrepih ter udejstvovanjih. MOL je na deklarativni ravni pomemben korak storil v letu 2011, ko je postal uradni član Globalne mreže starosti prijaznih mest Svetovne zdravstvene organizacije ter podpisal prvo Dublinsko deklaracijo starosti prijaznih mest in v letu 2013 še drugo. Temu je sledila priprava Akcijskega načrta "Starosti prijazna Ljubljana" za obdobje od 2013 do 2015, ki ga je MOL pripravil med prvimi v mreži. Drugi akcijski načrt "Starosti prijazna Ljubljana" je bil sprejet za obdobje od 2016 do 2020, s čimer se je MOL še naprej zavezal k posebni skrbi za starejše občane_ke. Enako kot prvi, je tudi drugi akcijski načrt ukrepe načrtoval po osmih ključnih področjih, kot jih določa Svetovna zdravstvena organizacija, in sicer so to naslednja področja: 1. Javne površine in stavbe. 2. Prevoz, 3. Stanovanjski objekti. 4. Družabno življenje, 5. Spoštovanje in vključevanje v družbo, 6. Družbeno angažiranje in zaposlitev, 7. Komuniciranje in informiranje in 8. Skupnostni programi in zdravstvene službe. Z ukrepi v akcijskem načrtu je MOL predvidel aktivnosti, k izvedbi katerih se lahko zaveže lokalna skupnost, ob upoštevanju zakonskih pristojnosti ter v okviru sprejetih finančnih načrtov posameznih nosilcev. Nosilci ukrepov so bili organi Mestne uprave MOL (v nadaljnjem besedilu: MU MOL) ter posamezni JZ MOL in JP MOL, ukrepi pa oblikovani kot njihove redne naloge ali kot ukrepi projektne narave.

Del obdobja, o katerem poročamo, je zaznamovala tudi epidemija covida-19, ki je močno vplivala tudi na življenje starejših, pa tudi na delo izvajalcev storitev in aktivnosti za starejše. Pozornost je bila v glavnem usmerjena v domove za starejše, manj pa v druge socialnovarstvene programe in storitve ter na posledice in težave, s katerimi so se soočale druge organizacije kot npr. izvajalci pomoči na domu in nevladne organizacije, ki delujejo na področju starejših.

Ker se hkrati z obstoječim poročilom pripravlja tudi Poročilo o uresničevanju Akcijskega načrta »Ljubljana – občina po meri invalidov« za obdobje od 2019 do 2020, ki vsebuje predstavitve izvedbe nekaterih povsem enakih ukrepov, so v izogib pretiranemu podvajanju, nekateri dosežki zajeti le v enem od obeh poročil. Zaradi podobnosti potreb dveh ranljivih skupin in posledično podvajanja ukrepov v obeh akcijskih načrtih, bomo v prihodnje dva ločena občinska akcijska načrta smiselno združili v enovit občinski načrt ukrepov, ki bo naslavljal potrebe starejših in oseb z oviranostmi oziroma bo poudarek na dostopnosti mesta za vse.

II. URESNIČEVANJE AKCIJSKEGA NAČRTA V LETIH 2016, 2017, 2018, 2019 IN 2020

1. Javne površine in stavbe

CILJ 1:
Zunanje površine in stavbe MOL, ki so v javni rabi, so urejene in vzdrževane.

Skrb za čistočo in urejenost javnih in zelenih površin je ena izmed prioritet MOL, urejanje javnega prostora, še posebej z vidika dostopnosti pa ena najpomembnejših nalog MU MOL. MOL javne površine ureja celovito in z odstranjevanjem arhitektonskih in komunikacijskih ovir sistematično povečuje dostopnost, pri čemer je zelo dejaven *Svet za odpravljanje arhitekturnih in komunikacijskih ovir*, ki je posvetovalno telo župana.

Poleg gradnje vsem dostopnih novozgrajenih objektov, redno odpravljamo tudi ovire na obstoječih objektih in površinah, vključno v spomeniško zaščitenem, starem mestnem jedru. Neoviran dostop javnih površin omogočamo s poglabljanjem pločnikov in s klančinami. V mestnem središču zapolnjujemo vrzeli med granitnimi kockami in odpravljamo ovire na nivojskih prehodih. Za dostopnost zgradb MOL v javni rabi je poskrbljeno s klančinami in dvigali. Z urejanjem javnih površin in obnavljanjem stavbnih lupin izboljšujemo javno podobo mesta in dvigujemo kakovost življenja v njem. Ukrepi za zagotavljanje dostopnosti in njihovo spremljanje so večinoma zajeti v akcijskih načrtih Ljubljana – občina po meri invalidov in v poročilih o njihovem izvajanju. Z urejanjem odprtega mestnega prostora – trgov, ulic in nabrežij ter odpravljanjem arhitekturnih ovir MOL sledi razvojnim tokovom razvitih evropskih mest, izboljšuje javno podobo mesta in dviguje kakovost življenja v njem. Za vsa prizadevanja za zagotavljanje vsem dostopnega in prijaznega mesta je MOL prejel že več nagrad, tudi na mednarodnem nivoju, nazadnje na *Access City Award 2018,* ko je prejel srebrno priznanje ter se s tem, na področju zagotavljanja dostopnosti mesta osebam z oviranostmi ter tudi starejšim, pridružil najboljšim v Evropi.

Slika 1: Park Tivoli – zelena oaza sredi mesta (foto: Tomo Jeseničnik, Mostphotos)

MOL je preko Oddelka za gospodarske dejavnosti in promet MU MOL (v nadaljnjem besedilu: OGDP) in Službe za lokalno samoupravo MU MOL (v nadaljnjem besedilu: SLS) v obdobju od 2016 do 2020 zagotavljal vzdrževane, urejene in čiste stavbe MOL v javni rabi ter zunanje površine kot so zelene površine, parki, pešpoti ter pločniki. Javno podjetje Vodovod Kanalizacija Snaga d.o.o (v nadaljnjem besedilu: Voka Snaga) je v letu 2020 vzdrževalo in upravljalo že 70 mestnih parkov in vzdrževalo skupaj 2.285.790 m2 zelenih površin in 613.176 m2 peščenih, asfaltiranih ter tlakovanih. Na teh površinah je Voka Snaga skrbela za čistočo in praznila 1.550 košev. Skrbela je za šest pasjih parkov in praznila 190 koškov za pasje iztrebke. Vzdrževala je tudi 432.785 m2 sprehajalnih poti in 3.241 klopi, v okviru različnih projektov je

bilo na novo postavljenih ali zamenjanih preko 100 klopi letno. Ob tem je skrbela tudi za drevesa na javnih zelenih površinah, ki s tem, da proizvajajo kisik, dušijo hrup, nam dajejo senco, filtrirajo, ohlajajo in vlažijo zrak, dobro vplivajo na psihofizično počutje ljudi v mestu ter pomembno prispevajo k zdravju, estetiki in funkcionalnosti mestnega okolja. Takih dreves je bilo približno 38.000, le v letu 2020 je bilo posajenih 281 dreves.

OGDP je skupaj s KPL, družba za gradnjo in vzdrževanje cest, zelenih površin ter inženiring d.o.o. (v nadaljnjem besedilu: KPL) skrbel tudi za primerno široke in vzdrževane pločnike ter v sodelovanju z Voka Snago zagotavljal redno vzdrževanje javnih sanitarij, k njihovi urejenosti pa je prispevalo tudi Mestno redarstvo MU MOL (v nadaljnjem besedilu: MR), s poudarkom na skrbi za preprečevanje vandalizma in grafitiranja.

Voka Snaga za MOL upravlja in skrbi za urejenost *javnih stranišč* na desetih lokacijah. Sedem javnih stranišč je dostopnih tudi osebam z gibalnimi oviranostmi, pod Mesarskim in Prulskim mostom, na Grubarjevem nabrežju – Špica ter na Bregu pa so tudi previjalnice. Uporaba javnih stranišč je brezplačna. Ljubljana je posebna tudi po tem, da je edina, ki v javnih straniščih uporablja najbolj trajnosten higienski papir, narejen iz odpadnega tetrapaka, kar je eden izmed mnogih projektov MOL na poti v krožno gospodarstvo. MOL je tudi že večkrat prejel nagrado za najbolj urejena javna stranišča, nazadnje v letu 2020.

Slika 2: Dostopno javno stranišče na Bregu (foto: Miha Fras)

MR je pri svojih rednih nalogah tudi v tem obdobju posvečal dodatno pozornost najšibkejšim udeležencem v prometu, skrbel za nemoteno uporabo površin za peške_ce in izvajal pogoste nadzore tudi v okolici domov za starejše občane in na območjih, kjer se giblje več starejših (kot so npr. zdravstveni domovi, trgovine ipd.).

Občane_ke pa MOL spodbuja k aktivnemu preživljanju prostega časa tudi s *širjenjem rekreacijskih in zelenih površin*, ki predstavljajo že več kot en kvadratni meter zunanjih površin, namenjenih športu in rekreaciji na prebivalca. Rekreacijo omogočamo na več kot 85 hektarjih urejenih zunanjih površin in postajajo vedno bolj zaželene. MOL jih zagotavlja preko Oddelka za šport MU MOL (v nadaljnjem besedilu: OŠ) ter so v veliki meri namenjene tudi starejšim (zunanji fitnesi, trim steze…). Z raznovrstnimi športnimi programi, urejenimi športno rekreativnimi površinami in ustvarjanjem novih športnih površin omogočamo, da se vse več ljudi odloča za športno aktivno življenje ter zdrav odnos do svojega telesa.

Slika 3: Otvoritev fitnesa na prostem (foto: Nik Rovan)

V obdobju, na katerega se nanaša poročilo, je bilo na novo postavljenih 34 otokov športa z napravami za ulično vadbo, pet trim otokov, nova trim steza v Črnučah in 18 miz za namizni tenis na prostem. *Seznam vseh otokov športa in trim stez* je dostopen na spletnih straneh pod zavihkom Šport, kjer je dostopna tudi spletna aplikacija rekreacijske infrastrukture v Ljubljani z digitalnim zemljevidom *Sprosti se na prostem*, ki razkriva lokacije več kot 500 brezplačnih rekreativnih površin na prostem v MOL. Uporabniki_ce zemljevida lahko filtrirajo prikazovanje mestnih gozdov, parkov, športnih površin, otroških igrišč, kolesarskih ali sprehajalnih stez in še nekaterih drugih oblik brezplačne rekreacije.

Slika 4: Večgeneracijski park ob Koseškem bajerju z igrali, primernimi tudi za starejše (foto: Vita Kontić)

2. Prevoz

CILJ 1:
Dostopnost javnega prevoza

Izvajalec javne službe mestnega linijskega prevoza potnikov v MOL je Javno podjetje Ljubljanski potniški promet, d.o.o. (v nadaljnjem besedilu: LPP). LPP je nadaljeval s posodabljanjem voznega parka in od leta 2016, ko je bilo nabavljenih 30 nizkopodnih avtobusov, so vsi avtobusi, vključeni v linijski mestni prevoz potnikov, *nizkopodni, z nagibno tehniko* in *video* ter *avdio napovedniki postajališč.*

MOL na postajališčih mestnega potniškega prometa zagotavlja *prikazovalnike*, na katerih se sproti izpisujejo podatki o prihodih avtobusov. Prikazovalnike se namešča na postajališča, kjer potnice in potniki prestopajo med linijami mestnega potniškega prometa, za njihovo delovanje pa je na samem postajališču potrebno zagotoviti tudi ustrezno infrastrukturo (elektrika, optika). Konec leta 2020 so bili prikazovalniki prihodov mestnih avtobusov nameščeni na vseh pomembnejših postajališčih mestnega linijskega prevoza.

Slika 5: Prikazovalnik prihodov avtobusov LPP (foto: Miha Fras)

V sklop rednih izobraževanj zaposlenih pri LPP, ki so udeleženi v proces prevoza potnic_kov, so že nekaj let redno vključene tudi vsebine o primernem pristopu in komunikaciji s starejšimi. Izobraževanja zaposlenih in oseb, udeleženih v procesu prevoza, so se izvajala vsako leto, z izjemo leta 2020 zaradi epidemije.

LPP je skrbel tudi za redno informiranje starejših o uporabi mestnega linijskega prevoza potnikov z izdajo publikacij, s posebnim zavihkom *Seniorji* in z aktualnimi objavami na spletnih straneh LPP, upokojenkam_cem in starejšim od 65 let pa je bil omogočen nakup cenovno ugodnejših mesečnih vozovnic.

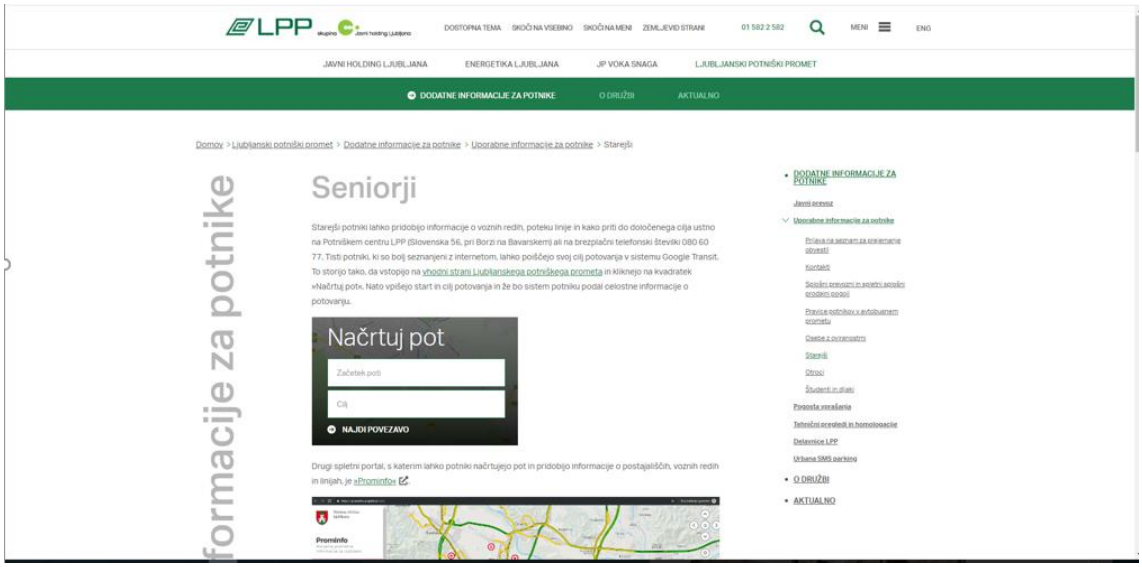

Slika 6: Zavihek *Seniorji* na spletni strani LPP (zajem slike)

Po starem mestnem jedru, ki je zaprto za promet, pa LPP v sodelovanju z MOL in javnim zavodom Turizem Ljubljana zagotavlja tudi brezplačno obliko mestnega prevoza, ki ga izvajajo *Kavalirji* – vozila na električni pogon. Kavalirji so namenjeni predvsem starejšim, gibalno

oviranim osebam in turistkam_om, zaradi nizke hitrosti pa jih je mogoče ustaviti med vožnjo ali pa prevoz naročiti po telefonu. V obdobju, na katerega se nanaša poročilo, je bil izveden nakup tretjega električnega zaprtega vozila za izvajanje storitve Kavalir skozi celo leto (tudi v slabšem vremenu in ob nižjih zunanjih temperaturah), tako da so bila konec leta 2020 na voljo tri odprta in tri zaprta električna vozila Kavalir. Prevozi z zaprtimi vozili Kavalir so bili možni skozi celo leto, tudi ob neugodnih vremenskih razmerah, v letu 2019 pa je bil tudi podaljšan njihov obratovalni čas na vsak dan od 6.00 do 22.00.

Slika 7: Električno vozilo Kavalir (foto: Miha Fras)

Brezplačni prevoz starejših in gibalno oviranih z električnimi vozili pa se v sodelovanju z LPP izvaja tudi na Žalah, in sicer ob nedeljah in praznikih ter zadnjih deset dni v mesecu oktobru, pred dnevom spomina na mrtve.

Možnost uporabe brezplačnega prevoza z električnim vozilom je od leta 2016, po individualnem dogovoru, na voljo tudi v Živalskem vrtu Ljubljana.

Za povečanje mobilnosti je v MOL že od leta 2011, ko je bilo na 30 postajališčih na voljo 300 mestnih koles, poskrbljeno tudi s samopostrežnim sistemom *BicikeLJ*, ki pomembno dopolnjuje druge oblike javnega prevoza v mestu. V obdobju od 2016 do 2020 je bilo postavljenih 34 novih postajališč sistema izposoje koles BicikeLJ, tako da je bilo konec leta 2020 skupno število vseh postajališč 71. Zaradi širjenja novega koronavirusa je zelo upadlo število izposoj, in sicer jih je bilo v letu 2020 le 777.117, v primerjavi npr. z letom 2018, ko je sistem zabeležil 1.094.144 izposoj.

V želji po povečanju dostopnosti Ljubljanskega gradu in povezavi starega mestnega jedra z Ljubljanskim gradom, je bila v letu 2006 izgrajena tudi tirna vzpenjača. Javni zavod Ljubljanski grad je v obdobju, na katerega se nanaša poročilo, zagotavljal znižane enkratne vstopnice za tirno vzpenjačo in oglede različnih vsebin na Ljubljanskem gradu, uvedel pa je tudi letno *kartico Royal* z znižano ceno za upokojence ter s tem omogočil še večjo cenovno dostopnost Ljubljanskega gradu. Letna vstopnica vključuje: neomejeno število voženj z vzpenjačo in obiskov Virtualnega muzeja, Razglednega stolpa, Lutkovnega muzeja in Razstave Slovenska zgodovina, poleg navedenega, pa omogoča še uveljavljanje mnogih dodatnih ugodnosti na Ljubljanskem gradu.

Slika 8: Tirna vzpenjača na Ljubljanski grad (foto: Miha Mally, vir: Turizem Ljubljana)

3. Stanovanjski objekti

CILJ 1:
Dostopnost stanovanjskih stavb in stanovanj.

MOL stanovanjsko preskrbo, tudi starejših občank_ov, zagotavlja preko Javnega stanovanjskega sklada MOL (v nadaljnjem besedilu: JSS MOL), kjer najpomembnejši instrument predstavlja zagotavljanje primernih najemnih stanovanj in posebej za starejše – najemnih oskrbovanih stanovanj. JSS MOL zagotavlja tudi druge rešitve, kot npr.: subvencioniranje stroškov najemnin, rentni odkup stanovanj, ugodna stanovanjska posojila, zamenjavo stanovanj, soglasje za oddajo dela stanovanja v podnajem, nujne bivalne enote.

Oskrbovana stanovanja kot ena izmed alternativnih oblik bivanja starejših naj bi bila praviloma namenjena starejšim osebam, ki so še sposobne samostojnega bivanja in si ne želijo bivanja v domu starejših, vendar pa zaradi starosti že potrebujejo določeno pomoč ali pa bi jo lahko v kratkem potrebovali. V MOL je bilo konec leta 2020, poleg oskrbovanih stanovanj, ki jih za prodajo ponujajo zasebni investitorji, v uporabi 82 neprofitnih najemnih oskrbovanih stanovanj, katerih lastnik je JSS MOL (12 v Murglah, 60 v sklopu Centra starejših Trnovo in 10 v Dravljah).

Bistvena značilnost oskrbovanih stanovanj naj bi bila, da je v njih, poleg arhitekturnih prilagoditev za potrebe starejših, zagotovljena tudi osnovna in socialna oskrba, varovanje na daljavo ter zdravstveno varstvo in nega, kar pa žal ne drži povsem, ker področje ni ustrezno sistemsko urejeno. Menimo, da je to v nasprotju z idejo oskrbovanih stanovanj, saj si ljudje selitev v oskrbovano stanovanje izberejo ravno zato, da bodo deležni vse potrebne oskrbe. V MOL si že vse od začetka gradnje prvih oskrbovanih stanovanj prizadevamo in pristojno Ministrstvo za delo, družino socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljnjem besedilu: MDDSZ) ter Ministrstvo za zdravje opozarjamo, da se mora področje oskrbovanih stanovanj sistemsko urediti, če ne prej, pa vsaj v novem zakonu, ki bo urejal dolgotrajno oskrbo, žal pa se to še ni zgodilo in se pristojni na naše pozive ne odzivajo. JSS MOL je v petletnem obdobju preko javnih razpisov dodelil 41 oskrbovanih stanovanj v najem.

Slika 9: Oskrbovana stanovanja JSS MOL v Dravljah (foto: Nik Rovan, vir: spletna stran MOL)

JSS MOL redno in tekoče izplačuje *subvencije stroškov najemnin* za neprofitna najemna stanovanja in za tržna najemna stanovanja na podlagi odločb centrov za socialno delo tudi upravičenkam_cem, starejšim od 65 let.

JSS MOL je vsako posamezno leto, na katera se nanaša poročilo, objavil javno povabilo za *rentni odkup stanovanj*, vendar je interes precej majhen. V obdobju 2016-2015 je JSS MOL prejel sedem vlog, vendar je bila iz različnih razlogov v vsem obdobju sklenjena le ena prodajna pogodba (v letu 2019).

Ugodna stanovanjska posojila so bila na voljo celotno obdobje, na katerega se nanaša poročilo, vendar sta bili zaradi majhnega interesa in drugih razlogov sklenjeni le dve posojilni pogodbi.

JSS MOL je imel posluh tudi za težave najemnic_kov stanovanj v primerih, ko je stanovanje postalo neprimerno npr. zaradi lege (višja nadstropja brez dvigal), težav pri plačevanju stroškov ali zaradi zmanjšanja števila družinskih članov ter glede na zmožnosti omogočal *zamenjavo stanovanj*.

V primeru zdravstvenih ali starostnih razlogov je izdajal *soglasja za oddajo dela stanovanja v podnajem.* Soglasja so bila izdana tudi v primerih težke finančne in socialne situacije, saj je z oddajo v podnajem možno pridobiti dodatna sredstva za plačevanje najemnine in ostalih stroškov ter je na ta način omogočena nadaljnja uporaba stanovanja.

Kot začasno rešitev stanovanjske problematike lahko JSS MOL starejšim dodeli tudi *nujne bivalne enote.*

Ena od možnih oblik bivanja v tretjem življenjskem obdobju je tudi *institucionalno varstvo*, kamor sodijo *domovi za starejše občane* (v nadaljnjem besedilu: DSO), za katere je v celoti pristojna država oziroma Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljnjem besedilu: MDDZS), ki je bodisi ustanovitelj DSO (v tem primeru gre za javni zavod) ali pa za izvajanje storitve podeli koncesijo. Lokalne skupnosti so na podlagi odločbe centra za socialno delo (državna pristojnost) dolžne le (do)plačevati oskrbo v institucionalnem varstvu za tiste občane_ke, ki s svojimi prihodki oziroma prihodki zavezank_cev ne morejo plačevati polne cene oskrbe (več o sredstvih, ki jih MOL namenja za ta namen v nadaljevanju poročila).

Na območju MOL sicer deluje devet DSO–jev, trije od njih so zasebni, s skupno kapaciteto približno 2.300 postelj (podatek Skupnosti socialnih zavodov Slovenije na dan 1. 1. 2021):

– DSO Bežigrad,
– DSO Center, Tabor – Poljane,
– DSO Moste – Polje,
– DSO Šiška,
– DSO Vič – Rudnik,
– DSO Fužine,
– Center starejših Trnovo (ustanovitelj Deos, d.o.o.),
– Dom Janeza Krstnika (ustanovitelj Zavod župnije Trnovo–Karitas),
– Center starejših Črnuče (ustanovitelj Deos, d.o.o.).

Slika 10: DSO Vič–Rudnik, Enota Bokalce (foto: Nik Rovan)

Ker se v Ljubljani že vrsto let ni zgradil noben nov javni dom, so potrebe po prostih mestih v DSO–jih višje od obstoječih kapacitet. Tudi nova enota Roza kocka DSO Center, ki se je v Dravljah odprla v letu 2020 in zagotovila 70 postelj, ni pomenilo širitve, ker se je s tem zgolj nadomestilo to, kar je bilo pred leti (ob otvoritvi Deosovega doma v Črnučah) iz že dogovorjene in v dokumentih veljavne kvote brez razloga in brez obrazložitve odvzeto. Po podatkih Skupnosti socialnih zavodov Slovenije je tako kar približno 1.500 občank in občanov MOL nastanjenih v domovih izven MOL, poleg tega pa jih še več sto čaka za sprejem. Glede na navedeno ocenjujemo, da bi v MOL, poleg obstoječih kapacitet, potrebovali dodatnih 1.500–2.000 postelj.

Zaradi navedene problematike je MOL na MDDSZ v zadnjih nekaj letih naslovil že vrsto pobud za izgradnjo vsaj kakšnega DSO, v občinskem prostorskem načrtu je opredelil tudi že cca 20 lokacij, rezerviranih posebej za izgradnjo novih domov ali oskrbovanih stanovanj, na odziv države pa še vedno čaka. MOL je ravno tako seznanjen s težkimi kadrovskimi razmerami v DSO–jih, vendar tudi na tem področju lokalne skupnosti žal nimajo bistvenega vpliva, si pa MOL vsekakor prizadeva, da se področje uredi in zagotovi dovolj dostojno plačanega kadra v vseh socialno varstvenih zavodih. Z namenom ureditve področja o dolgotrajni oskrbi, se je MOL v preteklem obdobju s pripombami aktivno odzval tudi na dva predloga *Zakona o dolgotrajni oskrbi*, ki po mnenju MOL nista primerno urejala področja in nista bila primerna za sprejetje.

4. Družabno življenje

CILJ 1:
Spodbuditi razvoj in zagotoviti kontinuirano izvajanje programov in storitev s področja športa in rekreacije.

MOL spodbuja pestro in kakovostno športno ponudbo v urbanem okolju, v naravi in v športnih objektih v lasti MOL oziroma objektih, zgrajenih v javno–zasebnem partnerstvu. Programi s področja športa za starejše predstavljajo pomembno področje Letnega programa športa v MOL. Število udeležencev programov vsako leto narašča. Tretje življenjsko obdobje vse več ljudi preživlja aktivno. Športne aktivnosti za starejše, ki jih MOL sofinancira preko javnega razpisa, so razvrščene v tri segmente: *strokovno vodena vadba za upokojenke_ce ali starejše od 65 let, animacijski športno rekreativni programi* in *športno rekreativne prireditve*. V okviru programa Letni program športa v MOL za redno športno rekreativno vadbo, namenjeno upokojenkam_cem in starejšim od 65 let, je MOL v letu 2016 sofinanciral 61 programov vadb za upokojenke_ce različnih društev, v letu 2017 68 programov, v letu 2018 76, enako v letu 2019 in v letu 2020 89.

Programi vadbe za upokojenke_ce ali starejše od 65 let potekajo v različnih športnih panogah: gimnastika, judo, namizni tenis, nogomet, odbojka, plavanje, smučarski teki, strelstvo, tenis, veslanje, dviganje uteži, kegljanje in ples. Poleg naštetih se izvajajo tudi programi splošne vadbe, ki vsebujejo krepitev mišic, raztezanje mišic in psihofizično sproščanje. Eden močnejših motivov za vključevanje v tovrstne programe je poleg želje po gibanju tudi potreba po druženju in zabavi.

Animacijski športno rekreativni programi spodbujajo k starosti primernim športnim aktivnostim (pohodništvo, trim steze) ali omogočajo spoznavanje novih športnih aktivnosti (nordijska hoja). Del animacijskega programa je povezan z usmerjanjem v sistematično pripravo na množične športne rekreativne prireditve. Med najbolj množične *športno rekreativne prireditve*, ki jih je sofinanciral MOL, z izjemo leta 2020, zaradi epidemije koronavirusa, sodijo Ljubljanski maraton, Pohod ob žici in Maraton Franja. Vse tri prireditve imajo možnost izbire različnih dolžin, kar omogoča vključevanje različnim starostnim skupinam.

Slika 11: Pot spominov in tovarištva (foto: Nik Rovan)

Poleg tega je bila mnogim športnim društvom in klubom, ki izvajajo športne programe za starejše, omogočena tudi *brezplačna uporaba športnih objektov* za izvedbo različnih oblik vadb.

V letu 2018 je MOL, skupaj z Javnim zavodom Šport Ljubljana, športnimi društvi in izvajalci letnega programa športa, v sklopu Evropskega tedna športa 2018 predstavil tudi mobilno aplikacijo *Ljubljana je šport*, kjer so na enem mestu zbrani rekreativni športni dogodki in aktivnosti, ki potekajo v MOL, z namenom dodatno motivirati in spodbujati aktivnost občank in občanov ter jih med seboj povezati. Mobilna aplikacija poleg celotnega koledarja športnih dogodkov omogoča tudi nadzor nad lastno vadbo.

CILJ 2:
Spodbuditi razvoj in zagotoviti kontinuirano izvajanje programov in storitev s področja kulture.

Ljubljana je mesto z živahnim kulturnim utripom in z bogato kulturno ponudbo tudi za starejše. Tako MOL dodatno izboljšuje kakovost življenja občank_ov, obenem pa varuje in ohranja kulturno dediščino.

Tudi v obdobju od 2016 do 2020 so JZ MOL s področja kulture izvajali pestro ponudbo s programi za starejše, z medgeneracijskim sodelovanjem ter zagotavljali njihovo dostopnost z nižjimi cenami vstopnic za starejše.

Nižje cene vstopnic za upokojence so zagotavljali naslednji JZ MOL s področja kulture: Kinodvor, Muzej in galerije mesta Ljubljane, Mednarodni grafični likovni center, Slovensko mladinsko gledališče, Mestno gledališče ljubljansko, Lutkovno gledališče Ljubljana, Pionirski dom – Center za kulturo mladih, Festival Ljubljana, Ljubljanski grad, Kino Šiška in Mestna knjižnica Ljubljana (v nadaljnjem besedilu: MKL).

MKL je izvajal množico aktivnosti za starejše občane_ke. V okviru servisa *Knjiga na dom* je enkrat mesečno omogočena brezplačna dostava in prevzem knjižničnega gradiva na domu za člane_ice, ki zaradi različnih razlogov sami težko ali sploh ne morejo obiskati knjižnice. Obiskovanje knjižničarja_ke na domu z dostavo knjig se je izvajalo redno na mesečni ravni, razen v času zaprtja knjižnic zaradi razglašene epidemije.

Slika 12: Servis MKL Knjiga na dom (foto: Domen Grögl, vir: arhiv MKL)

MKL je zagotavljal tudi *Potujočo knjižnico Bibliobus*, ki deluje v prirejenem avtobusu, 47 postajališč pa se nahaja v MOL in v nekaterih primestnih občinah. Posebnost potujoče knjižnice so tudi redni obiski DSO–jev, za katere knjižnica pripravlja zbirke knjig in jih izposoja za daljše obdobje, podarja odpisane revije in časnike, vodi bralne skupine za stanovalce_ke DSO–jev (Bežigrad, Trnovo, Dobrova, Fužine, Horjul, Medvode, Vič–Rudnik) in Rehabilitacijskega centra RS Soča. Uporabniki_ce Potujoče knjižnice so oproščeni članarine, saj članom ne

omogoča enake ponudbe in storitev kot stacionarna knjižnica. Storitev potujoče knjižnice se je izvajala redno, razen v času zaprtih knjižnic zaradi razglašene epidemije.

V vseh knjižnicah MKL so bila izvedena številna bralna srečanja, srečanja z avtorji_cami, delavnice kreativnega pisanja, hitrega branja in predstavitev leposlovja ter drugega knjižničnega gradiva, ob tem se je spodbujalo tudi branje za starejše pri projektu *Mesto bere*. Izvedene so bile številne izobraževalne delavnice in tečaji s področja informacijskega opismenjevanja za starejše, jezikovne delavnice in tečaji, izobraževanja idr.

Poleg vsega naštetega MKL ves čas zagotavlja tudi digitalno knjižnico *Moja knjižnica*, ki članicam_om omogoča uporabo knjižnice na daljavo 24 ur dnevno, vse dni v letu (možen je vpogled v seznam izposojenega gradiva, podaljšanje roka izposoje, rezervacija zasedenega gradiva, naročanje prostih izvodov ter izvodov iz medknjižnične izposoje). Izvedeno pa je bilo tudi dodatno izobraževanje in usposabljanje zaposlenih, ki delajo z uporabniki_cami za posebnosti dela s starejšimi.

Vsem, ki imajo težave z vidom, tudi starejšim, MKL nudi knjige s povečanim tiskom, navadne in elektronske lupe za lažje branje, e–bralnike z možnostjo povečave tiska, v nekaterih knjižnicah pa tudi zvočne knjige.

MKL je v obdobju, na katero se nanaša poročilo, na svojih spletnih straneh zagotavljal tudi posebno podstran *Starejši*, na kateri so bile informacije posebej prilagojene starejšim, navedeno je bilo priporočeno gradivo za starejše, dogodki in posebne zbirke. V tem obdobju so potekale tudi priprave za novo, še bolj dostopno spletno stran, ki je zaživela v letu 2021. Izvedene so bile prilagoditve kot so: omogočeno je povečanje velikosti pisave oziroma celotne spletne strani, ustrezni barvni kontrasti, še preglednejše vsebine, strukturirane in s smiselnim zaporedjem poglavij in besedil, grafičnim elementom so dodani tekstovni oziroma besedilni opisi, omogočenih je več načinov dostopa do vsebin (preko menija, iskalnika in kazala spletnih strani), idr.

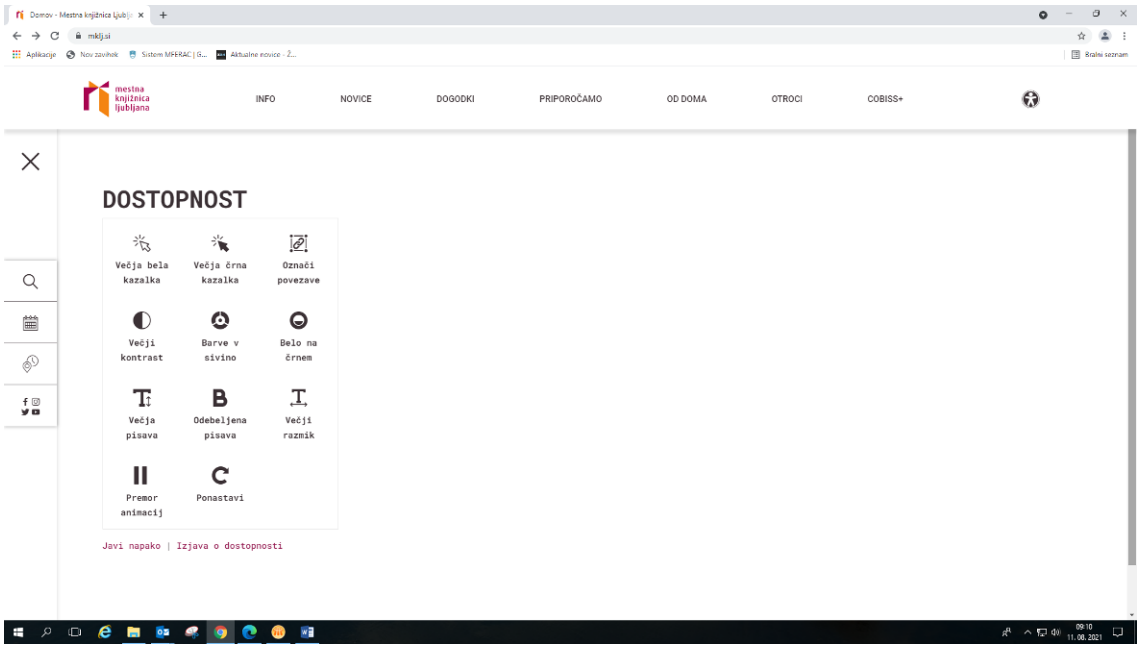

Slika 13: Desno zgoraj gumb z znakom za dostopnost spletnih strani MKL (zajem slike)

Na področju kulture je v MOL med starejšimi zelo dobro sprejet tudi Mestni kino Kinodvor s programom *Filmska srečanja ob kavi, abonma za poznejša leta*. Abonma se je izvajal s 24 srečanji na sezono, po dve srečanji na film, po ogledu filma je sledil pogovor s skrbno izbranimi gosti. V obdobju epidemije je bil ogled filmov mogoč preko spleta, prav tako pogovori z gosti.

Slika 14: Filmska srečanja ob kavi, abonma za poznejša leta – pogovor po ogledu filma (foto vir: spletna stran Mestnega kina Kinodvor)

Lutkovno gledališče Ljubljana je izvajal projekt *Lutke povezujejo* in uvedel dopoldanske termine za starejše.

Mestni muzej Ljubljana, ki deluje v okviru javnega zavoda Muzej in galerije mesta Ljubljane, že preko 20 let organizira srečanja/skupine za starejše občane_ke, kjer starejši izbirajo različne zgodbe na vnaprej določeno temo.

Slika 15: Mestni muzej Ljubljana skrbi tudi za dostopnost svojih vsebin (foto: Andrej Peunik)

CILJ 3:
Spodbuditi razvoj in zagotoviti kontinuirano izvajanje programov in storitev s področja izobraževanja.

V MOL na področju vseživljenjskega učenja deluje Javni zavod Cene Štupar – Center za izobraževanje (v nadaljnjem besedilu: Cene Štupar – CILJ). Cene Štupar – CILJ je največji zavod vseživljenjskega učenja v Sloveniji, ki s širokim naborom programov izobraževanja in usposabljanja letno pritegne več kot 9.500 udeležencev. V letih 2016 do 2020 je za starejše, v okviru Mestnega programa izobraževanja odraslih, izvedel programe učenja tujih jezikov, raznovrstne študijske krožke, interaktivne delavnice idr. Cene Štupar – CILJ je izvajal tudi projekt *Center medgeneracijskega učenja,* v okviru katerega so se izvajale različne gibalne aktivnosti (joga na celosten način, nordijska hoja, vaje za hrbtenico, sprostitvene

tehnike…), miselne ustvarjalnice (šola spomina), kreativne delavnice (ročna izdelava, oblikovanje izdelkov iz različnih materialov), izobraževalne delavnice, opismenjevanje za informacijsko–komunikacijsko tehnologijo (osnovno in nadaljevalno), pogovorne skupine (psihološke vsebine s področja osebnostne rasti), medgeneracijska srečanja (prenos znanj in veščin med generacijami s pomočjo raznovrstnih aktivnosti plesa, tujega jezika in kreativnega ustvarjanja), družabne igre (igre na 101 način, kartanje, kvizi, Moja Slovenija…), delavnice s področja finančne pismenosti, delavnice s področja pravnega svetovanja, delavnice s področja informiranja o demenci, svetovanje s področja socialno varstvenih vprašanj, svetovanje s področja zaposlovanja ter telefonsko svetovanje. Poleg naštetega so se izvajali tudi tečaji tujih jezikov.

Slika 16: Otvoritev novih prostorov Cene Štupar – CILJ (foto: Nik Rovan)

Poleg že navedenih, se lahko kot primer dobre prakse MOL pri zagotavljanju pogojev za vseživljenjsko učenje oziroma izobraževanje v starosti še posebej izpostavi tudi dejavnost sistematičnega računalniškega opismenjevanja starejših od 55 let, s programom *brezplačnih računalniških tečajev za starejše* prebivalke in prebivalce MOL. Program je MOL preko SLS sicer začel izvajati že leta 2007, z željo, da starejšim približa informacijsko tehnologijo ter jih spodbudi k širjenju njihovih možnosti komunikacije in virov informacij, kar se kaže kot vse bolj potrebno.

Program poteka na sedežih četrtnih skupnosti MOL (v nadaljnjem besedilu: ČS MOL), v skupinah do 12 udeleženk_cev, z namenom, da udeleženke_ci obiskujejo tečaj čim bližje svojemu domu. Prijavljeni občani_ke lahko izbirajo med tremi oblikami usposabljanja. *Začetni računalniški tečaj* (obsega 35 ur) je namenjen začetnicam_kom, tudi tistim, ki nimajo predhodnega znanja, želijo pa se seznaniti z osnovami obdelave besedil, glavnimi funkcijami elektronske pošte in brskanjem po internetu, v *nadaljevalnem* (30 ur) in *izpopolnjevalnem* (20 ur) tečaju pa udeleženci_ke spoznajo tudi urejanje preglednic, socialna omrežja (npr. Facebook), dostop in uporabo različnih spletnih vsebin (npr. e–uprava, Google storitve, Skype, naročanje k zdravniku) ter program za urejanje digitalne fotografije. Tečajnicam_kom na tečajih predstavijo tudi delo s tablicami in pametnimi telefoni. Povprečna starost udeleženk_cev, ki so zaključili računalniško usposabljanje, je 66 let, najstarejša udeleženka je imela 91 let. Usposabljanja potekajo v sproščenem vzdušju, kar je v veliki meri zasluga predavateljev in asistentov. Udeleženke_ci pohvalijo njihovo strokovnost, odnos do starejših ter prijaznost. Izjemen interes občank_ov ter zadovoljstvo več kot 17.000 dosedanjih udeleženk_cev kaže, da se je MOL računalniškega opismenjevanja lotil na pravi način. V času razmaha elektronskih storitev in situacije, s katero smo se soočili v obdobju epidemije, vse bolj kaže, da so tovrstna usposabljanja in znanja tudi za starejše več kot potrebna.

Slika 17: Brezplačni računalniški tečaji SLS za starejše prebivalke_ce MOL (vir: arhiv SLS)

SLS pa že vrsto let nudi možnost uporabe prostorov ČS MOL za izvedbo različnih dogodkov, srečanj, aktivnosti in programov za starejše, ki nepogrešljivo bogatijo vsakdan v tretjem življenjskem obdobju in jih izvajajo različne nevladne organizacije ali skupine, pa nimajo svojih prostorov.

CILJ 4:
Spodbuditi razvoj in zagotoviti kontinuirano izvajanje programov in storitev s področja socialnega varstva in varovanja zdravja.

MOL je v obdobju od 2016 do 2020 na podlagi javnih razpisov letno sofinanciral med sedem in deset socialnovarstvenih programov, namenjenih posebej starejšim kot so npr. preventivni program za zmanjšanje padcev med starejšimi, mreža medgeneracijskih programov, ki je vključevala tudi usposabljanje svojcev in prostovoljk_cev za oskrbo starejših na domu, program, namenjen izobraževanju, informiranju in samopomoči svojcem oseb z demenco, delavnice za osebe z demenco, skupine za samopomoč ter programi dnevnih centrov aktivnosti za starejše (v nadaljnjem besedilu: DCA). Programi so vključevali številne aktivnosti, katerih namen je spodbujanje aktivnega in zdravega staranja, medgeneracijskega sodelovanja in povezovanja (informiranje, družabništvo, samopomoč, zagovorništvo, različne vadbe, učenje, delavnice, medgeneracijske skupine, ipd.).

Tabela 1: Število sofinanciranih programov za starejše in demenco v obdobju od leta 2016 do 2020 (Vir: OZSV)

	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Število programov za starejše	10	8	7	8	7
Število programov – demenca	1	1	1	2	2

Konec leta 2020 je tako v MOL delovalo devet DCA-jev, eden izmed za starejše gluhe, naglušne in gluhoslepe, ki so bili v pretežni meri preko javnih razpisov sofinancirani s strani MOL.

Seznam DCA-jev v MOL:
– DCA-ji Mestne zveze upokojencev Ljubljana:
- Povšetova ulica 20,
- Puhova ulica 6,
- Gosposvetska cesta 4,
- Tržaška cesta 37,
- Kunaverjeva ulica 6–8,
- Pot k ribniku 3a,
- Zaloška cesta 267,

– DCA Društva gluhih in naglušnih Ljubljana, Ulica za travniki 40,
– DCA DSO Fužine – Center aktivnosti Fužine (CAF), Nove Fužine 40.

Slika 18: Publikacije, izdane v okviru sofinanciranega programa (foto: Nik Rovan)

Preko letnih javnih razpisov pa MOL redno, tudi v obdobju, na katerega se nanaša poročilo, sofinancira tudi raznolike programe s področja nasilja. MOL se močno zavzema za *ničelno toleranco do nasilja* ter se hkrati zaveda, da so tudi starejši vse prevečkrat njegove žrtve. Starejši pogosto doživljajo zanemarjanje (npr. odtegnitev stvari, pomembnih za življenje), psihično (zmerjanje, poniževanje, žaljenje…), ekonomsko (kraje, zlorabe bančnega računa, ponareditev podpisa, prisilen podpis pogodb…), telesno (klofuta, puljenje las itd.) in spolno nasilje. Pogosteje so nasilju izpostavljene starejše ženske. Nasilje nad starejšimi najpogosteje povzročajo osebe, ki zanje skrbijo (svojci, negovalno osebje) oziroma druge bližnje osebe (vnuki_nje, druge sorodnice_ki).

MOL se zaveda, da je nasilje nad starejšimi kompleksno in sega na različna življenjska področja, potrebno ga je reševati celovito in potrebno je usklajeno delovanje različnih akterjev v družbi. Nasilju nad starejšimi največ pozornosti in neposredne podpore namenjajo nevladne organizacije. Med leti 2016 in 2020 so tako v Ljubljani ob podpori MOL delovale štiri varne hiše, ena od njih je bila namenjena tudi osebam z oviranostmi. Poleg njih je v MOL deloval tudi krizni center za ženske in otroke, ki so žrtve nasilja. Ta omogoča takojšen umik iz nasilne situacije in varno namestitev, deluje vse dni v letu, 24 ur dnevno. Poleg navedenih so bili v MOL ženskam, žrtvam nasilja, na voljo tudi programi za osebno, telefonsko in spletno svetovanje ter skupine za samopomoč in podporne skupine. Povzročiteljem nasilja so bili na voljo osebno, telefonsko in svetovanje preko spleta ter predavanja.

MOL je sodeloval tudi v osveščevalnih akcijah o nesprejemanju in nepovzročanju nasilja, še posebej v času mednarodnih dni akcij proti nasilju nad ženskami (25. november –10. december), ko je skupaj z nevladnimi organizacijami organiziral različne aktivnosti, v preventivno kampanjo pa se vključijo tudi JZ MOL, ki v svojih prostorih, ter LPP na avtobusih, brezplačno predvajajo animirani oglas o nesprejemljivosti nasilja nad ženskami. V letu 2017 so v Sloveniji zaživele prve *točke pomoči za žrtve nasilja v družini in nasilja zaradi spola,* ki želijo

prispevati k preprečevanju nasilja in zmanjšanju škodljivih posledic nasilja, k spreminjanju stereotipov in napačnih predstav o nasilju v družini in nasilju zaradi spola ter k dvigu ravni znanja in informiranosti strokovne in laične javnosti. Na prvih točkah pomoči lahko žrtve nasilja oziroma vsi zainteresirani dobijo informacije ter laično psihosocialno podporo in pomoč žrtvam. V Ljubljani so ene izmed takih točk tudi Info točka 65+, četrtni mladinski center Mladi Zmaji Bežigrad in pisarne nekaterih ČS MOL.

Slika 19: Razstava *Ko je drugič udaril v vrata, sem čez luknjo prelepila plakat*, 2018 v galeriji Kresija (foto: Kaja Brezočnik)

V obdobju epidemije covid–19 so bili starejši gotovo ena izmed bolj ranljivih skupin. Nevladne organizacije, ki jih podpira MOL, so v tem obdobju ves čas izvajale svoje programe, jih prilagodile in bile dostopne vsak dan. Svoje aktivnosti so preselile na splet, vzpostavljane so bile dodatne 24 urne telefonske linije pomoči. Z namenom ozaveščanja in informiranja občank in občanov je MOL v obdobju epidemije covid–19 zbrane kontakte nevladnih organizacij s področja socialnega varstva in varovanja zdravja prednostno objavil tudi na svoji spletni strani ter v Glasilu Ljubljana.

Raznovrstne dogodke s področja socialnega varstva, namenjene starejšim, je v obdobju trajanja akcijskega načrta redno pripravljal tudi Zavod za oskrbo na domu Ljubljana (v nadaljnjem besedilu: ZOD). Tako je vsako leto, z izjemo 2020 zaradi covid–19, izvedel vsaj dve tematski srečanji (npr. praznovanje 100. rojstnega dne uporabnika z županom Zoranom Jankovićem, novoletno medgeneracijsko druženje, okrogla miza ipd.). Vsa leta je redno izvajal tudi vrsto delavnic in izobraževalnih dogodkov, večkrat v sodelovanju z drugimi organizacijami kot npr.: delavnice izvedbe socialne oskrbe in nege, delavnice prikaz izvajanja storitve socialne oskrbe na domu – razbremenilni položaji, likovne delavnice, dneve odprtih vrat ZOD, ogledi razstav, novoletna medgeneracijska druženja, tečaji ruščine in španščine za starejše, delavnice urjenja spomina in kognitivnih sposobnosti – možganski fitnes, medgeneracijske kreativne delavnice, medgeneracijski velnes kotiček, Alzheimer cafeji, redna mesečna srečanja skupine za samopomoč za svojce oseb z demenco, organizacija dobrodelne razstave Punčka iz cunj, obnovitveni tečaj prve pomoči, praznične obdaritve starejših in osamljenih za božično–novoletne praznike idr.

Aktivnosti za starejše je izvajal tudi MKL, ki je v Knjižnici Otona Župančiča zagotavljal *Zdravstveni kotiček* ter nudil pomoč knjižničarja – informatorja pri iskanju kakovostnih virov o zdravju, zdravilih in zdravem načinu življenja; poleg tega so se izvajale delavnice, predavanja in predstavitve z občasnimi merjenji pritiska in sladkorja v krvi. Storitev se je izvajala redno, razen v času zaprtih knjižnic zaradi razglašene epidemije.

V obdobju, na katerega se nanaša poročilo, je MOL pozornost namenil tudi *trajnostnemu razvoju in zmanjševanju energetske revščine*, s katero se pogosto, med drugimi, soočajo ravno starejši. V 2016 sta bili tako v Mestni hiši izvedeni dve, iz sklopa sicer treh, brezplačnih predavanj, namenjenih posebej starejšim v okviru prejetja naziva Zelena prestolnica Evrope 2016. Prvo predavanje v sklopu je bilo izvedeno že v oktobru 2015, v sodelovanju z ENSVET in se je osredotočalo na izboljšanje energetske učinkovitosti pri ogrevanju. Drugo predavanje je potekalo v januarju v sodelovanju z Voka Snago in se je osredotočalo na pametno in trajnostno ravnanje z odpadki, vnovično uporabo stvari in odgovorno potrošništvo. V marcu 2016 je potekalo tretje brezplačno predavanje za starejše, ki so ga izvedli predstavniki Voka Snage in se je osredotočalo na odgovorno ravnanje z vodo.

Slika 20: Utrinek s predavanja za starejše na temo trajnostnega razvoja (foto: arhiv MOL)

5. Spoštovanje in vključevanje v družbo

CILJ 1:
Starejši imajo možnost sodelovanja pri odločevalskih procesih za starejše v MOL.

Z namenom redne obravnave vprašanj in pobud starejših v MOL deluje kot posvetovalno telo župana *Svet za vprašanja starejših občanov v MOL* (v nadaljnjem besedilu: SVSO), v katerega so poleg predstavnice MOL imenovani tudi predstavnice_ki javnih zavodov in predstavnice_ki zainteresirane strokovne javnosti, ki delujejo na področju starejših v MOL.

Slika 21: Lada Zei, predsednica SVSO (foto: arhiv MOL)

V obdobju trajanja akcijskega načrta se je SVSO sestal dvakrat letno, razen v letu 2020 zaradi epidemije covid–19, in obravnaval naslednje teme: predstavitev novo odprte informacijske točke MOL za 65+ in osebe z oviranostmi – Info točka 65+, predstavitev DSO Fužine in Centra aktivnosti Fužine – CAF, ki ga MOL sofinancira preko javnih razpisov, predstavitev Festivala za tretje življenjsko obdobje 2016 in prejema nagrade MOL za dolgoletno sodelovanje, predstavitev mednarodnega sodelovanja MOL na področju starejših, prejetje nagrade na področju socialnega varstva za leto 2016 – ZOD za izvajanje projekta SEED, predstavitev stališč in pripomb MOL, ZOD in drugih na predlog Zakona o dolgotrajni oskrbi in obveznem zavarovanju za dolgotrajno oskrbo, predstavitev prostovoljstva v ZOD, predstavitev projekta CrossCare – HomeCare, predstavitev DCA–jev Mestne zveze upokojencev Ljubljana, svetovni dan zdravja v MOL in udeležba na odprtju demenci prijazne točke v Info točki 65+, skupaj z ogledom fotografske razstave Urše Premik *Super Hilda*.

Starejše občanke_i in ostali so se za pobude in vprašanja lahko obrnili na MOL, kjer je vzpostavljena enotna vstopna točka – spletni portal *Servis pobude meščanov* (https://pobude.ljubljana.si/). Spletni portal od avgusta 2018 deluje v prenovljeni različici, optimiziran proces obravnave pobud je od prenove standardiziran, enak postopek obravnave velja za vse organe MU MOL, pri čemer so tudi jasno opredeljene odgovornosti, naloge in vloge posameznikov v procesu. Tako prenovljen proces omogoča hitrejšo, učinkovitejšo in prijaznejšo komunikacijo z občani. Občani_ke MOL se za pobude in vprašanja lahko obrnejo na MOL tudi osebno – na Odsek za pobude meščanov in na župana MOL, ob organiziranih dnevih odprtih vrat, vsak prvi torek v mesecu ter preko telefona, faksa in elektronskega naslova.

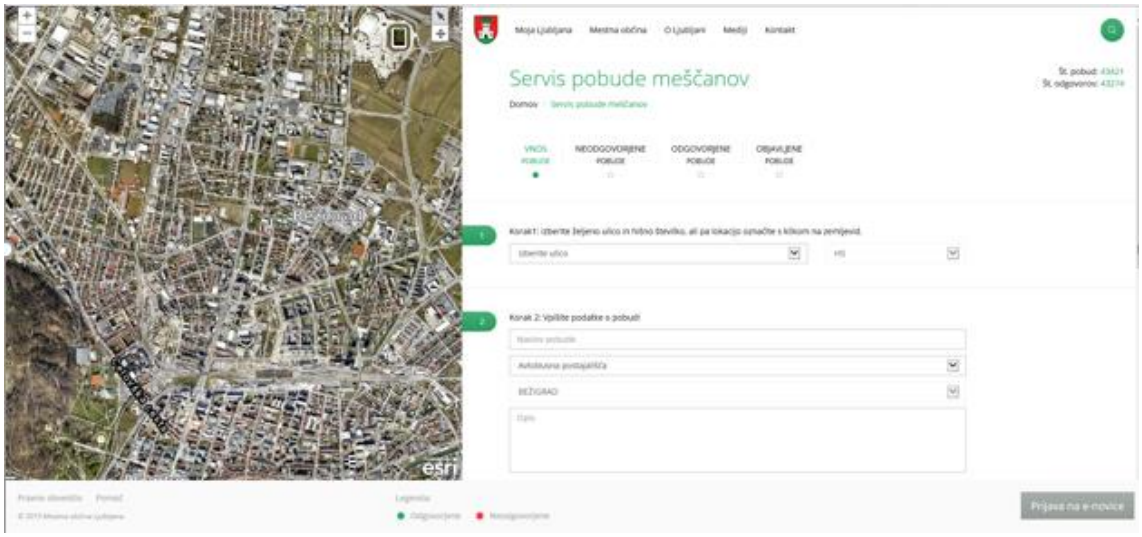

Slika 22: Spletni portal Servis pobude meščanov (zajem slike)

Pomena sodelovanja pri odločevalskih procesih se zaveda tudi ZOD, ki je v vseh teh letih (razen v letu 2020 zaradi epidemije covid–19), organiziral letna srečanja uporabnic_kov, ki se jih je letno udeležilo približno 400 uporabnic_kov in kjer so bili navzoči seznanjeni z opravljenim programom dela, predvidenimi prihodnjimi aktivnostmi ter novostmi na področju delovanja zavoda. Na srečanjih so bili izbrani tudi predstavniki_ce v Svet uporabnikov, ki je z ZOD konstruktivno sodeloval in podajal predloge ter pobude na sejah Sveta uporabnikov.

V letu 2021 je Mestni svet MOL sprejel *Strategijo razvoja socialnega varstva v Mestni občini Ljubljana za obdobje od 2021 do 2027*. K pripravi strategije je MOL v letu 2020 povabil tudi izvajalce socialno varstvenih programov in da bi pridobil oceno potreb starejših občank_ov v tem letu organiziral dve fokusni skupini. Na eni so sodelovale predvsem nevladne organizacije, ki izvajajo programe za starejše, ter Fakulteta za socialno delo, ZOD, DSO Fužine, SVSO, druga pa je bila namenjena razvoju storitev za starejše v javni mreži in so na njej sodelovale predstavnice_ki nekaterih DSO–jev, ki delujejo na območju MOL, Center za socialno delo Ljubljana, Društvo srebrna nit, Fakulteta za socialno delo, ZOD in Zavod Pristan.

6. Družbeno angažiranje in zaposlitev

CILJ 1:
Spodbujanje vključevanja starejših v prostovoljske in druge aktivnosti.

MOL omogoča, podpira in spodbuja prostovoljno delo že vrsto let. Posebno pozornost posveča vključevanju prostovoljnega dela pri programih, ki jih sofinanciramo preko javnih razpisov, kjer se prostovoljno delo upošteva tudi kot poseben in finančno ovrednoten prispevek izvajalk_cev programov. Tako je MOL v letih 2016 do 2020 iz sredstev proračuna sofinanciral vsaj 15 socialnovarstvenih programov letno, kjer so delovali prostovoljke_ci.

Kot primer dobre prakse, kjer imajo prostovoljke_ci nepogrešljivo vlogo, lahko izpostavimo *program DCA–jev* Mestne zveze upokojencev, ki jih sofinancira MOL. Pri razvoju ideje DCA–jev se je za zelo pozitivno izkazala ravno možnost, da lahko na ta način starejši sami sodelujejo in imajo vpliv na razvoj programa in izbor aktivnosti, ki izhajajo neposredno iz potreb in želja starejših. Voditelji_ce posameznih aktivnosti v programu so v več kot 90 % prostovoljke_ci, ki s tem ostalim posredujejo tekom življenja pridobljeno znanje in svoje bogate izkušnje (nekdanji učitelji_ce, medicinske sestre, fizioterapevti_ ke ipd.). Hkrati so se prostovoljke_ci izkazali tudi za zelo uspešne pri pridobivanju novih članov. Za prostovoljke_ce je vključevanje v DCA–je posebnega pomena in jim predstavlja možnosti in izzive kot so opravljanje/prevzemanje pomembnih nalog in s tem pridobitev občutka koristnosti, možnost vplivanja na sam program,

udejanjanje svojih idej, ohranjanje lastnega ugleda in samospoštovanja, pridobivanje novih izkušenj, posredovanje v preteklosti pridobljenega znanja, širjenje socialne mreže.

Slika 23: Utrinek iz DCA (foto: Miha Fras)

Posebnega pomena prostovoljstva se zavedajo tudi JZ MOL. ZOD redno izvaja organiziran program prostovoljstva za uporabnice_ke ZOD. Prostovoljke_ci tedensko obiskujejo starejše, se z njimi družijo, jim berejo, igrajo družabne igre ali so spremljevalke_ci na sprehodih in raznih dogodkih. V letu 2016 je bilo v program organiziranega prostovoljstva vključenih 59 prostovoljk_cev, ki so izvajali druženja pri 62 uporabnicah_kih. Uporabnice_ke so obiskovali na njihovih domovih v povprečju enkrat tedensko in skupaj opravili 1.675 prostovoljskih ur. V letu 2017 je bilo v program organiziranega prostovoljstva vključenih 66 prostovoljk_cev, ki so opravili 3.390 prostovoljskih ur in 1.121 obiskov na domu uporabnic_kov. V program organiziranega prostovoljstva je bilo vključenih 89 uporabnic_kov. V letu 2018 je bilo v program organiziranega prostovoljstva vključenih 70 prostovoljk_cev, ki so opravili 3.969 prostovoljskih ur in 1.445 obiskov na domu uporabnic_kov. V program organiziranega prostovoljstva je bilo vključenih 95 uporabnic_kov. V letu 2019 je bilo v program organiziranega prostovoljstva vključenih 73 prostovoljk_cev, ki so opravili 5.120 prostovoljskih ur in 1.672 obiskov na domu uporabnic_kov. V program organiziranega prostovoljstva je bil vključen 101 uporabnik_ca. V letu 2020 je bilo v program organiziranega prostovoljstva, kateremu je bilo v obdobju epidemije dodano družabništvo po telefonu, vključenih 135 prostovoljk_cev, ki so opravili 12.387 prostovoljskih ur in 119 obiskov na domu uporabnic_kov. V program organiziranega prostovoljstva je bilo vključenih 528 uporabnic_kov.

Starejše prostovoljke_ci so pomagali tudi pri delu Zavetišča za živali ter sodelovali pri sprehajanju psov. Po predhodnem naročilu pa je Živalski vrt Ljubljana izvajal tudi organizirana doživljajska vodenja in srečanja z živalmi.

MKL pa je izvajal izobraževanje in vključevanje prostovoljk_cev v vodenje ali so–vodenje bralnih skupin v knjižnicah ter zagotavljal informacijski servis *Borza znanja,* kjer so na voljo podatki o ponudnikih in iskalcih različnih znanj in spretnosti. Nalogi sta se izvajali redno, delno, v obliki virtualnih dogodkov, tudi v času zaprtih knjižnic zaradi razglašene epidemije covid–19.

Izjemno pa se je poseben pomen prostovoljstva izkazal tudi v času epidemije covid–2019. Takrat se je v MOL organizirala mreža prostovoljk_cev, ki so s telefonskimi klici lajšali vsakdan starejših, tvorili pa so jo prostovoljke_ce ZOD ter sodelavke_ci ljubljanskih kulturnih

javnih zavodov – Mestnega gledališča ljubljanskega, Lutkovnega gledališča Ljubljana, Slovenskega mladinskega gledališča, Pionirskega doma, Mednarodnega grafičnega in likovnega centra, Muzeja in galerij mesta Ljubljane, Kina Šiška, MKL, Mladih zmajev in Kinodvora. Na telefonski številki ZOD so se zbirali kontakti starejših, ki so želeli, da jih pokličejo prostovoljke_ci.

Še posebej so se med epidemijo covid–19 izkazali tudi vozniki LPP, ki so kot prostovoljci, v organizaciji Rdečega križa Slovenije OE Ljubljana, starejšim, otrokom in drugim občanom_kam razvažali kosila, zdravila in potrebščine iz trgovin, odzvali pa so se tudi povabilu Univerzitetnega kliničnega centra Ljubljana in prostovoljno priskočili na pomoč pri logistiki, pri čiščenju in dezinfekciji postelj ter reševalnih vozil.

Slika 24: Vozniki LPP kot prostovoljci med epidemijo covid–19 (foto vir: spletna stran MOL)

7. Komuniciranje in informiranje

CILJ 1:
Skrb za stalen pretok informacij in vsebin s področja skrbi za starejše in krepitve socialne vključenosti starejših v življenje lokalne skupnosti.

Med aktivnosti, ki jih v MOL redno izvajamo za starejše, sodijo tudi osveščanje in informiranje starejših, s čimer želimo promovirati pestro in raznovrstno ponudbo za starejše v MOL ter jih seznanjati z vsebinami, ki jih morebiti zanimajo.

S tem namenom se na uradni spletni strani MOL pod rubriko *Življenje v Ljubljani* nahaja posebno spletno mesto *Starejši* (http://www.ljubljana.si/si/zivljenje–v–ljubljani/starejsi/) z informacijami o aktivnostih in storitvah občine za starejše.

Slika 25: Zavihek *Starejši* na spletni strani MOL (zajem slike)

Na spletnih straneh v zavihku Starejši je objavljena tudi zloženka *Za starejše, o organizacijah in storitvah s področja zdravja in socialnega varstva, ki se izvajajo v MOL*, ki jo je pripravil OZSV in jo v letu 2017 vsebinsko prenovil.

V letu 2019 je OZSV pripravil in izdal tudi knjižico *Dostopna Ljubljana* s poglavji o dostopnosti zelenih javnih površin, ekološke cone v mestnem središču, grajenega okolja, mestnega javnega prometa ter programih in storitvah ter načinih sporazumevanja in sporočanja informacij osebam z oviranostmi in starejšim. Za ljudi, ki težko berejo in razumejo informacije v standardni obliki, je v drugem delu knjižice njena vsebina predstavljena v *lahkem branju*[1].

V prostorih MOL, ki so bili v 2018 v celoti prenovljeni, na Mačkovi ulici 1, deluje *Info točka 65+*. Info točka 65+ je informacijska točka MOL za starejše in osebe z oviranostmi. V njej deluje tudi *Skrbovin'ca*, kjer so naprodaj ustvarjalni izdelki odraslih s posebnimi potrebami iz varstveno delovnih centrov. Obiskovalci lahko izbirajo med drobnimi izdelki, od spominkov, nakita, darilc do okrasnih in uporabnih izdelkov.

Slika 26: Vhod v Info točko 65+ (foto: Miha Fras)

V prostorih Info točke 65+ se vzporedno z dejavnostjo Skrbovin'ce redno odvijajo razstave ustvarjalnih izdelkov odraslih oseb s posebnimi potrebami in drugih ranljivih skupin, na voljo so informacije o razpoložljivih programih in storitvah za starejše in osebe z oviranostmi v mestu, prostor je poleg vsega *Varna točka za žrtve nasilja v družini in nasilja zaradi spola*

[1]To so lažja besedila, besedila z ilustracijami, samo fotografije ali risbe, simboli, videi in zvočni posnetki. *Lahko branje* običajno potrebujejo ljudje z motnjami v duševnem razvoju, ljudje po poškodbi glave ali kapi, ljudje z demenco, ljudje, ki še ne poznajo dobro jezika, ipd.

(vključena v Mrežo prve pomoči žrtvam nasilja, ki je nastala v okviru mednarodnega projekta FIRST) ter, od aprila 2019, *Demenci prijazna točka* (naziv, ki ga je MOL podelilo združenje Spominčica – Alzheimer Slovenija – Slovensko združenje za pomoč pri demenci).

Poleg varstveno delovnih centrov, združenih v Skrbovin'co, so v obdobju, na katerega se nanaša poročilo, v prostorih Info točke 65+ svoja ustvarjalna dela razstavljale tudi skupine društev upokojencev, druga društva, redno tedensko so bile zainteresiranim na voljo tudi brezplačne preventivne meritve krvnega tlaka, srčnega utripa, glukoze, trigliceridov in holesterola.

Slika 27: Utrinek z dogodka ob odprtju *demenci prijazne točke* v Info točki 65+ (foto: Nik Rovan)

Za informiranje starejših o socialno varstvenih, zdravstvenih in drugih storitvah na območju MOL (osebno, telefonsko, preko spletne strani in preko elektronske pošte) skrbi tudi ZOD, ki redno izdaja publikacije ter sodeluje na različnih dogodkih: festivalu prostovoljstva, festivalu zdravja, festivalu za tretje življenjsko obdobje, mednarodnih festivalih, dnevih sosedov in drugih dogodkov ČS MOL, forumu prostovoljstva, konferencah in mnogih drugih dogodkih.

MOL informacije starejšim redno posreduje tudi preko svojega glasila Ljubljana, starejši in njihovi svojci pa si informacije lahko pridobijo tudi pri različnih nevladnih organizacijah, ki jih MOL sofinancira preko javnega razpisa

Za dostop do informacij pa je poskrbljeno tudi z *e–točkami* po sedežih vseh ČS MOL, ki starejšim in tudi drugim omogočajo brezplačno uporabo interneta in elektronske pošte ter so dostopne v poslovnem času pisarn ČS MOL.

MOL ves čas sodeluje tudi na raznovrstnih dogodkih, namenjenih starejšim, tako v Sloveniji kot v tujini. Tako se MOL že tradicionalno predstavlja na največjem festivalu, namenjenem starejšim, *Festivalu za tretje življenjsko obdobje* (v nadaljnjem besedilu: F3ŽO). MOL je v vsem tem obdobju, v treh dneh, kolikor traja festival, skupaj s svojimi javni zavodi in podjetji ter nevladnimi organizacijami, ki izvajajo programe za starejše in jih MOL sofinancira preko javnih razpisov, na razstavnem prostoru v Cankarjevem domu obiskovalkam_cem vseh generacij nudil vse informacije o raznovrstni ponudbi MOL za starejše ter brezplačno ponujal številna zanimiva in uporabna predavanja, delavnice in druge predstavitve. Poleg predstavitve v Cankarjevem domu je vsa leta potekal tudi bogat brezplačni spremljevalni program, župan MOL Zoran Janković pa se vsako leto s pozdravnim govorom udeleži tudi slovesnega otvoritvenega dogodka festivala.

V letu 2016 sta MOL in župan Zoran Janković prejela priznanje za dolgoletno sodelovanje pri pripravi festivala. Za častnega ambasadorja festivala je bil imenovan mestni svetnik Marjan Sedmak. V utemeljitvi priznanja je med drugim zapisano, da je »*Mestna občina Ljubljana v letih, kar jo vodi župan Zoran Janković, storila veliko, da bi starejšim omogočila aktivno staranje, preprečevala njihovo izključenost in jih vključevala v mrežo socialnih odnosov, vključno s tistimi, ki povezujejo različne generacije, da bi jim omogočila nadaljevanje življenja v privajenem domačem okolju , kjer lahko še najbolj suvereno odločajo o tem, kako bodo živeli, in ne nazadnje, da bi jih spodbudila k dejavnemu staranju, k vključevanju v vse oblike družbenega dialoga in odločanja ter k občinskemu in političnemu angažiranju.«*

Slika 28: Prejetje priznanja za dolgoletno sodelovanje pri pripravi F3ŽO v letu 2016 (foto: Nik Rovan)

Aktivno sodelovanje pa je MOL nadaljeval tudi na mednarodnem nivoju. Tako je na področju starejših sodeloval v naslednjih mednarodnih mrežah: Evropska mreža zdravih mest in *podmreža Zdravo staranje*, *Globalna mreža starosti prijaznih mest Svetovne zdravstvene organizacije* in *EUROCITIES* (socialni forum in delovna skupina Urbano staranje).

V okviru EUROCITIES je MOL v letu 2019 gostil tudi *dvodnevno srečanje delovnih skupin Urbano staranje in Dostopna mesta,* ki se je osredotočalo predvsem na dostopnost urbanega okolja. Udeleženke_ci so bili povabljeni k analizi ljubljanskih praks v zvezi z dostopnostjo na področjih kot so grajeno okolje, nastanitve, promet in dostop do storitev. Udeleženke_ci so prepoznali izzive in dejavnike uspeha Ljubljane ter povezali inovativne pristope, ki bi jih potencialno lahko implementirala tudi druga mesta. EUROCITIES je o dostopni Ljubljani posnel tudi kratek film (https://www.youtube.com/watch?v=bFCNmuufPB4).

Slika 29: EUROCITIES kratek film: *Building Cities Accessible to All Ages* (foto: zajem slike)

Na podlagi navedenega so pod okriljem EUROCITIES nastale *Smernice za starosti prijazna in dostopna mesta*, kjer je Ljubljana zelo izpostavljena. V smernicah je Ljubljana predstavljena kot dober zgled, ki gradi na pozitivnih sinergijah med trajnostno mobilnostjo ter ohranjanjem zelenih in javnih površin. Izpostavljena je tudi kot dobitnica Evropske nagrade za zeleno prestolnico 2016, na področju prometa so izpostavljeni Kavalirji, avtobusi z nizkimi emisijami in dostopni invalidom ter prenova primestnega potniškega prometa, ki Ljubljano povezuje s sosednjimi občinami.

Slika 30: Srečanje EUROCITIES delovnih skupin *Urbano staranje* in *Dostopna mesta* v Ljubljani (foto: arhiv EUROCITIES)

Smernice sicer predstavljajo niz ključnih korakov za boljše izvajanje Evropske strategije o invalidnosti, ciljev ZN za trajnostni razvoj ter Evropskega stebra socialnih pravic. Ljubljana je bila četrto mesto, ki je na pobudo mreže evropskih mest EUROCITIES novembra 2018 prvič pristopilo k podpisu zaveze k Evropskemu stebru socialnih pravic, kasneje pa je podpisala še dve zavezi. Podpis zavez lahko pripomore k večji prepoznavnosti posameznega mesta na ravni EU, mesto naj bi pridobilo večje možnosti za črpanje EU sredstev ter prispevalo k večji vlogi mest pri izvedbi socialne agende EU.

V tem obdobju je MOL sodeloval pri prijavi različnih projektov s slovenskimi in tujimi partnerji na (mednarodnih) razpisih. Kot aktivni partner je MOL sodeloval v naslednjih projektih na področju starejših:

- tematska mreža *AFE–INNOVNET* (februar 2014 do januar 2016) na področju inovacij za starosti prijazna okolja. MOL je kot primer dobrih praks na področju programov za starejše sodeloval pri izmenjavi dobrih praks na tem področju ter s svojim znanjem in izkušnjami sodeloval pri oblikovanju rešitev za vzpostavitev starosti prijaznega okolja,
- projekt Aktivno in kvalitetno staranje v domačem okolju – *A–Qu–A* (maj 2015 do december 2016): nosilec projekta ZOD je skupaj s partnerji projekta omogočal starejšim od 65 let iz Ljubljane brezplačno koriščenje storitev fizioterapije, delovne terapije, logopedije, prehranskega svetovanja, zdravstvene nege, programov gibalnih vadb, prilagoditev bivalnega okolja ter meritve psihofizičnih sposobnosti brezplačno na domu uporabnice_ka. Cilj projekta je bil zagotoviti zdravo in aktivno staranje prebivalstva ter prikazati in uveljaviti nove oblike pomoči na domu, s poudarkom na celostni obravnavi in integriranem pristopu socialne in zdravstvene oskrbe,
- nadgrajena celovita obravnava pacienta – *CPC+* (maj 2015 do december 2016): nosilec projekta javni zavod Zdravstveni dom Ljubljana (v nadaljnjem besedilu: ZDL) je skupaj s partnerji nadgradil model celovite obravnave pacienta (v že obstoječe time referenčnih ambulant so vključili še patronažno medicinsko sestro in tako razširili populacijo obravnavanih pacientov_k). Cilj projekta je bil zmanjševanje ali preprečitev bolezni, povezanih z življenjskim slogom,
- projekt Podpora prizadevanjem za vključevanje starejših na trg delovne sile v digitalni dobi – *SEED* (oktober 2016 do oktober 2018) je iskal inovativne rešitve za zaposlovanje starejših in vzpostavil evropsko nagrado za iniciative na področju t. i. srebrne ekonomije,
- projekt Integriran pristop oskrbe starejših ljudi na domu – *CrossCare* (september 2018 do avgust 2020). Koordinator projekta je bil ZOD, ki je skupaj s partnerji iz Slovenije in Hrvaške v okviru čezmejnega sodelovanja razvijal in vzpostavljal novo čezmejno strukturo sodelovanja za zagotavljanje integriranega pristopa oskrbe na domu, ki združuje storitve zdravstvenega in socialnega varstva. V okviru projekta so lahko starejši od 65 let na svojem domu brezplačno koristili storitve fizioterapije, delovne terapije, zdravstvene nege in dietetike.

8. Skupnostni programi in zdravstvene službe

CILJ 1:
Podpora skupnosti k podaljševanju in dvigu kakovosti življenja starejših v domačem okolju.

MOL redno izvaja vse dejavnosti za starejše, ki jih lokalnim skupnostim v Sloveniji nalaga nacionalna zakonodaja. Tako MOL preko OZSV zagotavlja izvajanje *pomoči na domu* (v nadaljnjem besedilu: PND), ki spada v okvir socialno varstvene storitve pomoč družini po Zakonu o socialnem varstvu[2] (v nadaljnjem besedilu: ZSV). PND je namenjena upravičencem_kam, ki imajo zagotovljene bivalne in druge pogoje za življenje v svojem bivalnem okolju, zaradi starosti ali hude invalidnosti pa se ne morejo oskrbovati in negovati sami, njihovi svojci pa take oskrbe in nege ne zmorejo ali zanju nimajo možnosti. Storitev se prilagodi potrebam posameznega upravičenca_ke in obsega pomoč pri temeljnih dnevnih opravilih, gospodinjsko pomoč in pomoč pri ohranjanju socialnih stikov. MOL izvajanje PND zagotavlja preko ZOD in koncesionarja Zavoda za socialno oskrbo Pristan. ZOD izvaja tudi *socialni servis* (pedikura, pospravljanje, druženje, spremstvo…) in skrbi za socialno vključevanje tudi s pomočjo prostovoljk_cev. Število opravljenih ur in število uporabnic_kov se je v začetnem obdobju povečevalo, nato pa je od 2016 naprej zaznati trend zmanjševanja števila

[2] Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS, 57/12, 39/16 in 52/16 – ZPPreb-1, 15/17 – DZ, 29/17, 54/17, 21/18 – ZNOrg, 31/18 – ZOA-A, 28/19 in 189/20 – ZFRO

sklenjenih dogovorov. Kljub temu, da je storitev nujno potrebna, prihaja do pomanjkanja kadrov zaradi problemov v zaposlovanju. Delo socialne oskrbovalke_ca je namreč po Zakonu o sistemu plač v javnem sektorju nizko plačano, tako da je problem dobiti kader, kar se je z uvedbo bolje plačanega osebnega asistenta še zaostrilo. V letu 2019 se je zaradi pomanjkanja kadra socialni servis izvajal v minimalnem obsegu, v letu 2020 pa je ZOD, zaradi epidemije covid–19 in njenih posledic, vse kadrovske potenciale usmeril v izvajanje socialne oskrbe.

Slika 31: Oskrbovalke ZOD za dostop do uporabnikov_ic uporabljajo tudi okolju prijazna kolesa (foto: Nik Rovan)

V letu 2020 je ZOD ob financiranju MOL pričel izvajati tudi *brezplačno storitev delovne terapije* kot dodatno dejavnost. Do brezplačnih storitev delovne terapije so upravičeni uporabniki_ce, ki živijo na območju MOL in niso vključeni v celodnevno institucionalno varstvo, so stari 65 let ali več ali so kronično bolni ali imajo status invalida.

Tabela 2: Storitev pomoč družini na domu: število sklenjenih dogovorov v obdobju od leta 2016 do 2020 (Vir: OZSV)

	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
ZOD	1.427	1.432	1.141	1.274	1.232
Zavod Pristan	172	154	176	207	195
SKUPAJ	**1.599**	**1.586**	**1.317**	**1.481**	**1.427**

Tabela 3: Storitev pomoč družini na domu: sredstva MOL v EUR v obdobju od leta 2016 do 2020 (Vir: OZSV)

	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
ZOD	2.119.868	2.161.316	2.282.928	2.421.674	2.394.292
Zavod Pristan	352.317	409.092	311.285	331.697	269.830
SKUPAJ	**2.472.185**	**2.570.407**	**2.594.753**	**2.718.371**	**2.646.622**

CILJ 2:
Pomoč socialno šibkejšim starejšim občankam in občanom.

V skrbi za najbolj ranljive skupine MOL skuša socialne stiske posameznic_kov ter družin lajšati na različne načine. Eden od njih je izvajanje zakonskih obveznosti, s čimer omogoča, da so tudi občani_ke brez prihodkov npr. sprejeti v institucionalno oskrbo ali deležni pomoči na domu. Lokalne skupnosti so po ZSV dolžne *(do)plačevati oskrbo v institucionalnem varstvu* tako v celodnevnem kot v dnevnem varstvu za tiste občane_ke, ki s svojimi prihodki oziroma prihodki zavezank_cev ne zmorejo plačevati polne cene oskrbe.

Leta 2016 je MOL (do)plačeval oskrbo za institucionalno varstvo v splošnih socialno varstvenih zavodih povprečno mesečno 500 občanom_kam MOL v skupni višini 3.156.691 eurov, leta 2017 povprečno mesečno 578 občanom_kam MOL v skupni višini 3.594.928 eurov, leta 2018 povprečno mesečno 548 občanom_kam MOL v skupni višini 3.560.135 eurov, leta 2019 povprečno mesečno 515 občanom_kam MOL v skupni višini 3.534.843eurov ter leta 2020 povprečno mesečno 520 občanom_kam MOL v skupni višini 3.718.392 eurov.

Kot že omenjeno, MOL zagotavlja tudi PND, ki sodi v okvir socialno varstvene storitve pomoč družini po ZSV, sredstva za *subvencioniranje stroškov storitve v višini preko 80 % stroškov* storitve za vse uporabnice_ke (zakon določa, da morajo občine storitev financirati najmanj v višini 50% subvencije k ceni storitve) ter sredstva za (do)plačevanje storitve PND uporabnicam_kom, ki jim je bila pri pristojnem centru za socialno delo izdana odločba, s katero so delno ali v celoti oproščeni plačila storitve. Proračunska sredstva, ki jih MOL nameni za PND, se vztrajno povečujejo, v letu 2020 je MOL za PND in doplačila občanom namenil približno 10 % več sredstev kot v letu 2015.

MOL svojim socialno ogroženim občanom_kam, med njimi tudi starejšim, na osnovi *Odloka o denarni pomoči*[3] zagotavlja tudi *denarno pomoč*. V letu 2016 je bilo do nje upravičenih 6.381 občank_ov MOL, v letu 2017 6.475 občank_ov MOL, v letu 2018 6.558 občank_ov MOL, v letu 2019 6.216 občank_ov MOL ter v letu 2020 6.177 občank_ov MOL. Denarne pomoči MOL po omenjenem odloku so bile upravičencem_kam izplačane iz proračuna MOL.

SLS pa je po ČS MOL v sodelovanju z Rdečim križem Slovenije – Območnim združenjem Ljubljana izvajal projekt *Srečevalnica*, ki omogoča informiranje in svetovanje, krepi vključenost in razvija socialne kompetence ljudi, ki se soočajo z materialno in socialno ogroženostjo. Z rednimi tedenskimi dogodki, srečanji po ČS MOL, se vzpostavlja odprt prostor, ki omogoča posameznicam_kom dostop do informacij, svetovanja in sočasno krepitev psihofizične kondicije (gibanje, aktivna udeležba), razvoj socialnih veščin (komunikacijske, delo v skupini, asertivnost) in nudi podporo pri razvoju drugih spretnosti in znanj (ročne spretnosti, kot so šivanje, učenje kvačkanja, pletenja, druge ustvarjalne delavnice idr.). Tedenske dejavnosti omogočajo vseživljenjsko učenje in so priložnost za širjenje in krepitev socialne mreže udeleženk_cev programa.

CILJ 3:
Dostopnost in kakovost zdravstvenih storitev ter izvajanje preventivnih programov in programov varovanja zdravja.

Na področju varovanja zdravja občine v skladu z obstoječo zakonodajo določajo in zagotavljajo *mrežo javne zdravstvene službe na primarni ravni*. MOL je ustanovitelj ZDL, v okviru katerega je dobro organizirana *patronažna služba*, ki nudi zdravstveno nego na domu. Patronažne medicinske sestre obiskujejo družine in posameznike vseh starosti na območju MOL. Strokovno pomoč nudijo tako starejšim občanom_kam kot tudi drugim bolnicam_kom, družinam,

[3] Uradni list RS, št. 18/08 – uradno prečiščeno besedilo in 4/12

nosečnicam, osebam z oviranostmi, bolnicam_kom po odpustu iz bolnišnice, kroničnim bolnicam_kom in ljudem s težavami v duševnem zdravju.

Pod okriljem ZDL od leta 2011 delujejo tudi *referenčne ambulante,* v katerih poleg zdravnika_ce in medicinske sestre uporabnico_ka spremlja tudi diplomirana medicinska sestra, ki spremlja kronične bolezni in izvaja preventivne ukrepe. V obdobju od 2016 do 2020 je na novo pričelo delovati 47 referenčnih ambulant. Konec leta 2020 so tako delovale 103 referenčne ambulante.

Slika 32: ZDL ves čas skrbi na dostopnost, tudi z vgradnjo dvigal (foto: Miha Fras)

V okviru ZDL poteka več programov, ki so v precejšnji meri namenjeni tudi starejšim občanom_kam: preventivni pregledi z namenom zgodnjega odkrivanja skritih obolenj, posvetovalnice, kjer so vključene tudi meritve krvnega tlaka, sladkorja, holesterola in trigliceridov, testi hoje in razne delavnice o zdravem načinu življenja, med 500 in 600 vsako posamezno leto. Programi so se izvajali v vseh glavnih enotah ZDL in po ČS MOL. Za osveščanje je ZDL poskrbel tudi z izdajo publikacij.

Prav tako MOL zagotavlja *javno mrežo lekarniške dejavnosti*. MOL je za izvajanje lekarniške dejavnosti na svojem območju ustanovil Javni zavod Lekarna Ljubljana (v nadaljnjem besedilu: LL), ki je največji slovenski javni lekarniški zavod. LL ima na območju MOL 28 poslovalnic, deluje pa tudi v številnih drugih, predvsem okoliških občinah. LL v okviru javne službe izvaja preskrbo z zdravili, magistralno pripravlja zdravila, svetuje o pravilni in varni uporabi zdravil, poleg navedenega pa uporabnikom nudi tudi preskrbo s prehranskimi dopolnili, medicinskimi pripomočki, izdelki za nego in varovanje zdravja. Izvaja tudi zdravstveno–vzgojno izobraževalno dejavnost in mentorstvo. Od leta 2015 so uporabnikom na voljo prodajni avtomati Lekarna24, ki omogočajo 24–urni nakup nekaterih izdelkov proste prodaje. Avtomati stojijo pri lekarnah pri polikliniki, Bavarski dvor, Koseze, Savska in Šiška. Lekarna Ljubljana skrbi tudi za izvajanje dežurne službe – neprekinjene 24–urne javne lekarniške službe. Mrežo javnih zavodov v MOL dopolnjujejo koncesionarji.

LL redno izvaja tudi preventivne meritve kot so meritve sladkorja, holesterola ter vsako leto več tisoč meritev krvnega tlaka in tehtanja.

Poleg tega je LL v preteklem petletnem obdobju izvedel številna brezplačna predavanja kot so Zdravilni čaji, Kako si lahko na naraven način pomagamo povrniti spanec in izboljšamo delovanje možganov, Sonce – naš prijatelj ali sovražnik, Skrb za pravilno nego zobnih protez in

celotne ustne votline, Kako preprečiti pešanje umskih in fizičnih moči: spomin, koncentracija, utrujenost, Zdravilne rastline v tretjem življenjskem obdobju, Atopijski dermatitis skozi čas – od najzgodnejšega otroštva dalje, Osteoporoza in vpliv telesne vadbe na zdravje, Kako izbrati pravo zdravilno rastlino za različne stresne situacije, Zdrava stopala, udoben korak, Izbrana prehrana in zdravilne rastline za možgane in boljši spomin, Kako si pomagati pri bolečih in utrujenih nogah, Zdravila in jetra, Prehrana in zdravilne rastline pri težavah s prebavo, idr.

LL je vsa leta v obdobju, na katerega se nanaša poročilo, z izjemo leta 2020 zaradi epidemije covid–19, organiziral tudi *Festival zdravja*, katerega rdeča nit so nasveti za zdrav življenjski slog in predstavitve preventivnih aktivnosti za zdravje in dobro počutje. V letih 2016, 2017 in 2018 je festival potekal na Gospodarskem razstavišču, v letu 2019 pa se je preselil na Kongresni trg v park Zvezda.

Slika 33: Strokovna svetovanja na Festivalu zdravja LL (foto vir: arhiv MOL)

Poleg navedenega je LL vsako leto izdal sedem katalogov ugodnosti *ZDRAVO* s strokovnimi članki in predstavitvami lekarniških storitev ter v letu 2020 šest rednih katalogov ugodnosti ZDRAVO s strokovnimi članki in predstavitvami lekarniških storitev ter eno posebno izdajo v času prvega vala epidemije Covida–19. Posebna izdaja je bila namenjena predstavitvi pozitivnih razmišljanj različnih strokovnjakov, s čimer so želeli ljudi motivirati in opogumiti, da se soočijo z izzivi in izkoristijo priložnosti, ki jih ponuja trenutno obdobje.

V letu 2016 je LL ustanovil tudi javni zavod za celostno hospic oskrbo umirajočih *Ljubhospic* ter s tem omogočil delovanje edine tovrstne hospic hiše v Sloveniji, ki neozdravljivo bolnim v zadnjem obdobju življenja nudi *brezplačno 24–urno celostno hospic paliativno oskrbo*. Do leta 2015 je sicer program v objektu MOL (in v upravljanju JSS MOL) ter ob finančni podpori MOL izvajala nevladna organizacija, ki pa ga je nato prenehala. Poleg paliativne oskrbe v hiši in od leta 2019 tudi na domovih, Ljubhospic ves čas nudi podporo tudi svojcem. V obdobju od 2016 do 2020 so nudili storitve 3.915 uporabnikom_cam, od tega je bilo 750 umirajočih z namestitvijo v hiši in 171 umirajočih na domu.

K varovanju zdravja ves čas prispeva tudi SLS z *avtomatskimi zunanjimi defibrilatorji* (v nadaljnjem besedilu: AED), prenosnimi elektronskimi napravami, ki so sposobne zaznati zastoj srca ter ga s pomočjo električnega sunka ponovno pognati. Za varno uporabo AED je izjemno pomembno, da se čim več ljudi seznani z rokovanjem in pravilno uporabo tega aparata, zato

redno potekajo krajše delavnice oziroma predavanja po vseh ČS MOL, ki so izjemno dobro obiskana. Z AED pa je opremljena in ustrezno izobražena o uporabi tudi vsaka patrulja MR.

Obrazložitev
Poročila o uresničevanju Akcijskega načrta »Starosti prijazna Ljubljana« za obdobje od 2016 do 2020

1. Pravni temelj

21. člen Zakona o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO, 11/18 – ZSPDSLS–1, 30/18, 61/20 – ZIUZEOP–A in 80/20 – ZIUOOPE) določa, da občina samostojno opravlja lokalne zadeve javnega pomena, ki jih določi s splošnim aktom občine ali so določene z zakonom. Med drugim ta člen določa, da »občina za zadovoljevanje potreb svojih prebivalcev… pospešuje službe socialnega skrbstva… za…in ostarele.«

27. člen Statuta Mestne občine Ljubljana (uradno prečiščeno besedilo) (Uradni list RS, št. 31/21) določa pristojnost Mestnega sveta, da sprejema plane razvoja Mestne občine Ljubljana (v nadaljnjem besedilu: MOL) in druge akte MOL.

Akcijski načrt »Starosti prijazna Ljubljana« za obdobje od 2016 do 2020, ki ga je Mestni svet MOL sprejel 23. maja 2016, v III. poglavju *Spremljanje izvajanja akcijskega načrta in poročanje o izvedenih ukrepih*, zavezuje k poročanju Mestnemu svetu MOL.

2. Razlogi in cilji, zaradi katerih je akt potreben ter ocena stanja

MOL starejšim posveča posebno skrb in redno izvaja vse dejavnosti za starejše, ki jih lokalnim skupnostim v Sloveniji nalaga nacionalna zakonodaja ((do)plačevanje oskrbe v institucionalnem varstvu, zagotavljanje mreže javne službe za pomoč družini na domu, zagotavljanje primarnega zdravstvenega varstva za vse skupine prebivalcev itd.), poleg tega pa zagotavlja tudi številne druge aktivnosti, programe in storitve, ki starejšim v MOL nudijo raznovrstne oblike podpore in pomoči za samostojnejše in kvalitetnejše življenje v domačem okolju. MOL je vključen tudi v Globalno mrežo Starosti prijaznih mest Svetovne zdravstvene organizacije in je podpisnik dveh Dublinških deklaracij (2011 in 2013). S tem se je MOL še dodatno zavezal spoštovati načela starosti prijaznih mest.

Vključitev v mrežo Starosti prijaznih mest Svetovne zdravstvene organizacije za vsa posamezna mesta predvideva tudi sprejem akcijskega načrta in spremljanje njegovih ukrepov. Tako je Mestni svet MOL v letu 2013 sprejel prvi akcijski načrt na področju starejših, in sicer Akcijski načrt »Starosti prijazna Ljubljana« za obdobje od 2013 do 2015 ter v letu 2016 drugi Akcijski načrt »Starosti prijazna Ljubljana« za obdobje od 2016 do 2020. Z ukrepi v akcijskem načrtu so bile predvidene aktivnosti, k izvedbi katerih se lahko zaveže lokalna skupnost, ob upoštevanju zakonskih pristojnosti ter v okviru sprejetih finančnih načrtov posameznih nosilcev. Nosilci ukrepov so bili organi Mestne uprave MOL, javni zavodi in javna podjetja, katerih ustanovitelj je MOL, ukrepi pa so bili njihove redne naloge ali projekti. Ukrepi so bili razvrščeni po osmih ključnih področjih, enako kot v prvem (javne površine in stavbe, prevoz, stanovanjski objekti, družabno življenje, spoštovanje in vključevanje v družbo, družbeno angažiranje in zaposlitev, komuniciranje in informiranje ter skupnostni programi in zdravstvene službe). To poročilo se nanaša na uresničevanje ciljev in izvedbo ukrepov iz Akcijskega »Starosti prijazna Ljubljana« za obdobje od 2016 do 2020, podatke pa je zbral in jih povezal OZSV.

3. Poglavitne rešitve

Osnovni namen Poročila o uresničevanju Akcijskega načrta »Starosti prijazna Ljubljana« za obdobje od 2016 do 2020 je, skladno s III. točko akcijskega načrta (Spremljanje izvajanja akcijskega načrta in poročanje o izvedenih ukrepih), predstaviti izvedbo ukrepov in aktivnosti, ki so jih MOL ter javni zavodi in podjetja, katerih ustanovitelj je MOL, izvajali z namenom ustvarjanja pogojev za starosti prijazno občino oziroma kakovostnega bivanja v občini tudi

občankam in občanom v tretjem življenjskem obdobju ter z namenom zagotovitve raznovrstnih storitev in programov za starejše v MOL.

Mestnemu svetu MOL predlagamo, da sprejme predlog sklepa o seznanitvi s Poročilom o uresničevanju Akcijskega načrta »»Starosti prijazna Ljubljana« za obdobje od 2016 do 2020.

4. Ocena finančnih posledic

Ukrepi in aktivnosti, predstavljeni v poročilu, so bili izvedeni s sredstvi iz preteklih proračunov MOL oziroma posameznih nosilcev. Sprejem predlaganega sklepa o seznanitvi s Poročilom o uresničevanju Akcijskega načrta »Starosti prijazna Ljubljana« za obdobje od 2016 do 2020 nima finančnih posledic za proračun MOL.

Pripravila:
Darija Božnik
Višja svetovalka

Tilka Klančar
Sekretarka – vodja oddelka